Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Совед ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 51 (4943)
ПЯТНИЦА
МАРТЫН 8
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

«Искусство» гэжэ хэблэлэй гаргаһан уранзурагша И. Тоидзе гэгшын зураг — И. Красавцевай репродукци.

Советскэ эхэнэрнүүд ехэхэн хүсэн мүн

[illegible]етскэ эхэнэрнүүд мүнөө жэлдэ улас[illegible]оронд[illegible]ын эхэнэрэй үдэр—Мартын 8-ые [illegible]ан сагай эрхэ байдалда угтажа [illegible].

[illegible]най баатар зоригто Улаан Арми бол[illegible]сэн мэргэн полководец Советскэ [illegible]ай Генералиссимус нүхэр Сталинай [illegible]мар бэрхэ хүтэлбэри доро яба[ж]а [illegible]цко-фашистска булимтарагшадые ба [illegible]ско империалистнуудые бута сохёо. [illegible] Улаан Армимнай Эхэ ороноо [illegible]һаа аршалан хамгаалжа, эрхэ сү[illegible] дуратай арадуудые богоолшолгоһоо [illegible]ан байна. Улаан Армиин туйлаһан [illegible]ото илалтада советскэ эхэнэрнүүд [illegible]ынгөө хубитые оруулһан байха юм. [illegible] оронoo хамгаалгын Агуу[е]хэ дайнай [illegible]нууд дээрэ хэдэн олон эхэнэрнүүд [illegible] буу барин дайсантай баатар зо[illegible]гоор тулалдаа. Хэлхээ-холбоошод, [illegible]чнууд, зенитчигүүд, лётчигуудай [illegible] сэрэгэй хэрэгэй мастернууд боло[illegible] эхэнэрнүүд үсөөн бэшэ бии. Сани[illegible]нууд, медицинскэ сестранууд ба [illegible]нууд болбол хэдэн мянган шархата[illegible] советскэ сэрэгшүүдэй ами бэсые [illegible]ан фронт дээрэ ябаһан байгаа. [illegible] олон эхэнэрнүүд баатар зоригой [illegible] Советскэ Союзай орденууд ба ме[illegible]нуудаар шагнагдаһан байха юм. Со[illegible] Союзай Геройн нэрэзэргэдэ хүртэ[illegible] эхэнэрнүүдэй тоо нилээд олон. [illegible] алдарта эхэнэрнүүдэй нэрэнүүдые [illegible]гүй гээшэб! Тэдэнэрэй дунда [illegible] орденуудай кавалер Евдокия Бер[illegible], Советскэ Союзай Герой снайпер [illegible] Павличенко гэгшэд ба бусад. [illegible] 1939 онһоо хойшо Улаан Армида [illegible] ябаха зуураа сагаан финнүүд[illegible] байлдаанда ба Эсэгэ ороноо [хамга]алгын Агуу[е]хэ дайнда хабаадалса[illegible] бурят-монгол арадай басаган, мети[illegible] албанай майор Дулгар Цыденова [illegible] тоото оролсоно. Иигэжэ баа[illegible] ба шэн габьяа гаргаһан эхэ[нэрнүүд]эй тоо тон олон байха юм.

[Сов]етскэ сэрэгшүүдэй туйлаһан толото [илал]тада советскэ эхэнэрнүүдэй ажа[л] [illegible] ехэхэн хубита оруулагдаһан. Тэдэнэр өөһэдынгөө эрэ нүхэр[illegible] ба хүбүүдые фронт мордо[illegible], станогой дэргэдэ жагсан хүдэл[illegible].

[СС]СР Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Ара[дай] Комиссар ба Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй [Вер]ховно Главнокомандалагша Совет[скэ] Союзай Генералиссимус нүхэр И. В. [illegible] болбол Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ советскэ эхэнэрнүүд ба залуушуулай хүдэлмэридэ иимэ сэгнэлтэ үгэһэн байна гэбэл:

«Фабрика ба заводууд дээрэ колхозууд ба совхозуудта гол хүндэ хүшэрые өөһэдынгөө нюрган дээрэ абажа гараһан советскэ эхэнэрнүүд ба манай алдарта залуушуулай жэшээлшэгүй ажалай баатаршалганууд түүхэ домогто хэтэ мүнхэдөө орохо байна».

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин илаһанай һүүлээр советскэ эхэнэрнүүдэй инаг дуратай Эхэ орон болоһон манай социалистическэ орон хадаа советскэ эхэнэрнүүдые ажалай баатаршалгануудта зоригжуулаа. Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэри доро манай эхэнэрнүүд агууехэ социалистическэ байгуулалтада эрэшүүлтэй нэгэн адли һуури эзэлнэ. Эхэнэр хүнэй хабаадаагүй ажал гэжэ манай орондо байхагүй.

Манай арадай ажахын бүхы һалбаринуудта эхэнэрнүүд угаа ехэ хүсэн мүн. Жэшээ болгон Улан-Үдын мяханай комбинадые абаад үзэхэдэ, тэндэ бүхы хүдэлмэришэдэй 90 процентнь эхэнэрнүүд байха юм. Хэдэн мянган эхэнэрнүүд паровозо-бүтээлгын заводой цехүүд соо, түмэрзамай ба уһан-замай транспорт дээрэ хүдэлмэрилжэ байдаг. Мүн манай хүдөө ажалда хэдэн миллион эхэнэрнүүд хүдэлмэрилнэ.

Эхэнэрнүүд наука ба культурын органуудта хүндэтэ һуури эзэлнэ. Манай Бурят-Монгол республика дотор эхэнэрнүүд экономическа, культурна ба олониитын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта эдибхитэйгээр хабаадалсанад. Социалистическэ интеллигенциин эхэнэр кадрнууд урган гаража байна. Бурят эхэнэрнүүдэй дундаһаа эрдэмтэд бии боложо захалаа. Жэшээлхэдэ, Бурят-Монголой педагогическа институтда түүхын наукануудай кандидат З. Б. Шоткинова гэгшэ марксизм-ленинизмын кафедрые даагшаар хүдэлмэрилнэ. Бурят эхэнэрнүүдэй дундаһаа урган гараһан врачнууд, инженернүүд, зоотехнигүүд, агрономууд үсөөн бэшэ байха юм.

Советскэ эхэнэрнүүд Сталинградһаа Берлиндэ хүртэрхи дайшалхы түүхэтэ замые нэбтэрэн гараһан шэн зоригто сэрэгшэдые үргэжэ хүмүүжүүлһэн байна. Советскэ гүрэн болбол өөһэдынгөө хүбүүдые зүрхэтэй ба айхые мэдэхэгүй сэрэгшэд болгон хүмүүжүүлһэн эхэнэрнүүдые алдаршуулна.

«Эхэ-герой» гэһэн нэрэзэргэ, «Эхын алдар» гэһэн орден ба «Эхын медаль» гэжэ медаль бии болгоһон ябадал болбол СССР-тэ эхын хүндэтэ үүргые үшөө дээшэнь үргэһэн байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар Бурят-Монгол республика дотор 35 эхэнүүдтэ «Эхэ-герой» гэһэн нэрэзэргэ олгогдонхой. «Эхын алдар» гэжэ орденууд ба «Эхын медаль» гэжэ медаляар 6 мянга шахуу эхэнүүд шагнагдаа.

Гитлеровскэ Германида ба империалистическэ Японидо эсэргүү Советскэ Союзай Эсэгэ ороноо хамгаалтын Агууехэ дайн сэрэг илалта түгэлдэрөөр дүүрээ. Манай орон хадаа амгалан сагай ажабайдалда ороод, дайнай ушаруулһан шархануудые эдэгээжэ байна. Городууд, колхозууд, фабриканууд, заводууд һэргээгдэн бодхоогдожо байна. Советскэ эхэнэрнүүд дайн сэрэгэй үедэ хүдэлмэрилһэндөөл адляар фабрика болон заводууд дээрэ, колхозууд болон совхозуудаар эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна. Иигэжэ манай илалтые шэн габьяата ажалаараа батадхажа байнад. Гэбэшье урдамнай угаа ехэ зорилго табигданхай. Манай арадай ажахые улам саашань хүгжөөхэ, оронойнгоо сэрэгэй ба экономическа хүсые үшөө бүхэжүүлхын түлөө Дүрбэдэхи Сталинска Табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ гэһэн зорилго манай урда байна. Советскэ эхэнэрнүүд энэ хэрэгэй түлөө бүхы хүсэ, шадабаряа үгэхэ байһандань ажаг һэжэг байхагүй.

Һаяхан үнгэргэгдэһэн Верховно Соведэй һунгалтануудта советскэ эхэнэрнүүд Сталинска Конституциаар олгогдоһон хангин эрхэеэ бэелүүлэн коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө өөһэдынгөө голосуудые нэгэн хүн шэнгеэр үгэһэн байна. Иигэжэ советскэ арадай эрхим хүбүүд ба басагад СССР-эй Верховно Соведтэ депутадууд болгогдон һунгагдаа. Тэдэнэрэй дунда бурят-монгол арадай эрхим басагад Г. А. Цыденова, Л. П. Шурытина, К. И. Гомбоева-Языкова гэгшэд бии. Манай арад эдэ эрхим басагадаараа омгорхоно.

Москва городой Сталинска һунгуулиин округой һунгагшадай һунгуулиин урда тээхи суглаан дээрэ манай вождь инаг Сталинай хэлэһэн үгөөр зоригжоод, оронойманай бүхы ажалшад улам эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

Нүхэр Сталинай хэлэһэн үгэдэ харюу болгон абаһан уялгануудаа дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөнэй долгиие улам үргэдхэе!

Уласхоорондын эхэнэрэй үдэр—мартын 8 тухай

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол

Уласхоорондын эхэнэрэй үдэр—Мартын 8-ние Советскэ Союзай ажалшад энэ жэлдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайн сэрэгые советскэ арадай илалта түгэлдэрөөр дүүргээд, энхэ амгалан зохёохы ажалда, манай оронойажахын ба культурын саашанхи ургалтын түлөө тэмсэлдэ дахин ороод байһан оршон байдалда угтажа байна.

Фашистска эзэмдэгшэдтэй хэһэн дайнай хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ СССР-эй эхэнэрэй үүргэнь советскэ обществын агууехэ хүсэниинь болојо илангаяа эли тодоор харагдаа. Советскэ эхэнэрнүүд манай социалистическэ Эхэ оронойдүлэтэ патриодууд байгаа.

Советскэ ороной эхэнэрнүүд дайсаниие илахын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ советскэ эхэнэрнүүдэй харуулһан ажалай жэшээлшэгүй габьяанууд хэтэ мүнхэдөө түүхэ домогто орохо байна. Советскэ эхэнэрнүүд немецко-фашистска эзэмдэгшэдые бута сохиходоно шэн габьяата ажалаараа өөһэдынгөө эрэшүүл, хүбүүд, зонар болон ахадүүнэртээ туһалһан байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ советскэ эхэнэр хадаа советскэ гүрэнэй эрэлхэг хамгаалагша байһанаа харуулба. Советскэ эхэнэрнүүд Улаан Армиин зэргэдэ, партизанска отрядуудта ябажа, манай арадай нэрэ хүндэдэ хүрэмөөр сүлхэ тэсэбэри, эрэлхэг зориг ба героизм харуулһан байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда советскэ эхэнэрнүүдэй гаргаһан героическа габьяануудые Эхэ орониинай мартахагүй. Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэ ами наһаа үгэһэн өөһэдынгөө басагадай һаруул һайхан дурасхаалые манай арад арюун нангинаар тэмдэглэжэ байдаг.

СССР-эй эхэнэрнүүд героическа советскэ арадай зэргэдэ ябалсажа, дайсаниие бута сохихо болон фашистска боголшолһоо Европын арадуудые сүлөөлхэ хэрэгтэ сэгнэшэгүй ехэ үүргэ хубияа оруулһан ба фашизмда эсэргүү үнэн шударгуу тэмсэлээрээ советскэ эхэнэр гээшэ дэлхэйн эрхэ сүлөөдэ дуратай арадуудай бүгэдэниитын хүндэлэлые олоһон байна.

Большевистскэ парти, советскэ засаг эхэнэрнүүдые урданайнь эрхэгүй ба доромжологдоһон байдалһаа сүлөөлһэнэйнь ашаар советскэ эхэнэрнүүд Эсэгэ оронойнгоо урдахи уялгануудые нэрэ түрэтэйгөөр дүүргэжэ шадаа гээшэ. Советскэ Союз дотор гүрэнэй, олониитын, ажахын ба культурна ажабайдалай бүхы һалбаринууд дээрэ эрэшүүлтэй үнэхөөрөө аб адли эрхэтэй байха ябадал эхэнэрнүүдтэ олгогдоо.

Советскэ эхэнэр—социалистическэ ажаүйлэдбэри ба транспорт дээрэ ехэхэн хүсэн болоно. Хэдэн миллион эхэнэрнүүд—эмэгтэй хүдэлмэришэд предприятинууд, түмэр харгынууд дээрэ үнэн сэхээр хүдэлмэрилжэ, өөһэдынгөө мэргэжэлые сагүргэлжэ нарижуулжа, орёо бэрхэ професси ба мэргэжэлнүүдые амжалтагайгаар шудалжа байна. Хэдэн арбаад мянган эхэнэрнүүд фабрика ба заводуудай бригада, халаан ба цехүүдые хүтэлбэрилжэ байна. Хэдэн олон эхэнэрнүүд фабрика ба заводуудые толгойлжо байха юм. Гансахан лэ ажаүйлэдбэри дээрэ 250 мянгаһаа үлүүтэй эхэнэр инженернүүд ба технигүүд хүдэлмэрилжэ байна.

Советскэ эхэнэрнүүд социалистическэ хүдөө ажалай бүхы һалбаринууд дээрэ тон ехэ үүргэ дүүрэнэ. Эмэгтэй колхозчигууд, совхозуудай эмэгтэй хүдэлмэришэд тарялангай талмай ба фермэнүүд дээрэ шэн эрмэлзэлтэйгөөр ажаллана. 350 мянгаһаа үлүүтэй түрүү эхэнэрнүүд бригаданууд ба малажалай фермэнүүдые хүтэлбэрилжэ байна. Хэдэн мянгаад эхэнэрнүүд колхозуудай түрүүлэгшээр хүдэлмэрилнэ. 254 мянган эхэнэрнүүд хүдөө ажалай түрүү техникые шудалаад, тракторна бригадануудай бригадирнуудаар, трактористнууд ба комбайнернуудаар хүдэлмэрилнэ.

Советскэ эхэнэрнүүд манай орон дотор эрдэм наукые хүгжөөхэ ябадалда эдибхитэйгээр хабаадалсана. Арбаад мянган эхэнэрнүүд научна-шэнжэлэлгын институдуудта ба лабораторинуудта научна хүдэлмэри ябуулжа байна. Тэдэнэр советскэ наукада ехэхэн хубитаяа оруулһан байха юм. Тэдэнэй олонхидынь бүхы орон соо суурхаһан элитэ эрдэмтэд болоо. Наука, техникэ, искусство ба литературын һалбаринуудта гайхамшагта хүдэлмэри хэһэнэйнь түлөө 116 эхэнэрнүүдтэ Сталинска шагналнууд үгтөө.

Манай ороной эхэнэрнүүд мүн культурын талаар тон ехэ үрэжэлтэй хүдэлмэри хэжэ байна. Арадай гэгээрэлэй һалбарида 750 мянган эхэнэр багшанар хүдэлмэрилнэ. Хэдэн арбаад мянган эхэнэрнүүд һургуулинуудай директорнууд, арадай гэгээрэлэй таһагуудай инспекторнууд болон хүдэлмэрилжэ ба арадай гэгээрэлэй органуудта хүтэлбэрилхы ондоошье хүдэлмэринүүдые дүүргэжэ байна. Элүүрые хамгаалгын органуудта 100 мянга шахуу эхэнэр врачууд хүдэлмэрилнэ.

Гансал советскэ байгуулалта хадаа олон миллион эхэнэрнүүдэй творческо үүсхэлые хүгжөөхэ, ажаүйлэдбэри, транспорт болон хүдөө ажалай эхэнэр стахановецуудые, Советскэ Союзай ба Социалистическэ Ажалай эхэнэр Геройнуудые, Сталинска шагналай лауреадууд—эхэнэрнүүдые гүрэнэй ажал-ябуулагша эхэнэрнүүдые хүмүүжүүлжэ шадаа.

Ондоо ямаршье гүрэндэ эхэнэр—эхэ гээшэ СССР-эйхидэ адли тиимэ ехэ хүндэтэй байдаггүй. Советскэ гүрэн эхэнэрнүүд—эхэнүүд тухай саг үргэлжэ һанаагаа табижа байдаг. 750 мянгаһаа үлүүтэй эхэнүүд «Эхын алдар» орденуудаар ба эхын медальнуудаар шагнагдаа. 5.850 советскэ эхэнэрнүүд «Эхэ Герой» гэһэн үндэр нэрэзэргэ абаа. Гүрэн болбол эхэнүүд болон нарай үхибүүдтэ туһалхын тула ехэхэн зөөри гаргадаг байна. Зүбхэн лэ һүүлэй нэгэ жэл соо 2 миллиард түхэригэй хэмжээтэй гүрэнэй туһаламжые олон үхибүүтэй ба эрэгүй эхэнүүд абаһан байна.

Советскэ эхэнэр—эмэгтэй гражданин ба труженик хадаа ургажа байгаа үеынхидые хүмүүжүүлхэ хэрэгэй үндэр дээдэ ба харюусалгатай үүргэнүүдээ нэрэ хүндэтэйгөөр дүүргэнэ. Эхэнэрнүүд—эхэнүүд, советскэ патриотканууд Эхэ орондоо хизаарлашагүй сэхэ ба дуратай байхаар өөһэдынгөө үхибүүдые хүмүүжүүлнэ. Манай ороной эхэнэрнүүд—эхэнүүд советскэ хүнүүдэй героическа үетэниие хүмүүжүүлээ гэжэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн бүхы дэлхэйдэ харуулаа.

Советскэ эхэнэрнүүдэй политическэ үндэр мэдэрэл ба эмхи гуримай эли тодо баримтань—СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтануудта тэдэнэй эдибхитэйгээр хабаагаһан ябадал болоно. Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө нэгэн дуугаар голосовалхадаа, советскэ эхэнэрнүүд Ленин—Сталинай партида бата найдажа ба өөрынгөө хүсэнүүдые Эхэ оронойнгоо саашанхи бадаралтын түлөө тэмсэлдэ үгэхөөр бэлэн байһанаа гэршэлээ.

Советскэ Союзай арадуудай эрхим басагад фабриканууд, заводууд ба колхозно поленууд дээрэ ажалай мастернууд болон алдаршаа. Гайхамшагта эрдэмтэд, инженернүүд, врачууд, багшанар, олониитын ажал-ябуулагшад үндэр дээдэ этигэл найдабаридa хүртэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй, Союзна ба Автономно республикануудай Верховно Соведүүдэй ба ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй депутадуудаар һунгагдаа. СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудай дунда—277 эхэнэрнүүд. 1.500-һаа үлүүтэй советскэ эхэнэрнүүд Союзна ба Автономно республикануудай Верховно Соведүүдэй депутадууд болоно, 456 мянгаһаа үлүүтэй эхэнэрнүүд—нютагай Соведүүдэй депутадууд байна. Миллион эхэнэрнүүд Советскэ Союзай гүрэниие хүтэлхэ хэрэгтэ эрэшүүлтэй аб адляар хабаадажа байна.

Дайнай хойто тээхи энхэ амгалан байгуулалтын зорилгонуудые дүүргэхэ ябадалда советскэ эхэнэрнүүдэй үүргэнь тон ехэ ба харюусалгатай гээшэ. Ойрын табанжэлэй турша соо советскэ арад хадаа дайсанһаа хохидоһон районуудай ажахы болон культурна эмхи зургаануудые һэргээн бодхоохо, ажаүйлэдбэри ба хүдөө ажалай хүгжэлтын дайнай урдахи хэмжээе ахижа гараха, культура, наука ба искусствын шэнэ бадаралтые туйлаха, ажалшадай материальна тэнюун байдалые гоётойхон үргэхэ, советскэ гүрэнэй сэрэгэй-экономическа хүсэн шадалые улам бүри бүхэжүүлхэ ёһотой байна. Советскэ эхэнэрнүүд эдэ агууехэ зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэгшэдэй түрүүшын зэргэдэ ябаха байһандань ямаршье ажаг һэжэг байхагүй.

ВКП(б)-гэй ЦК болбол шэнэ табанжэлэй жэлнүүдтэ социалистическэ байгуулалтын программые амжалтагайгаар дүүргэхын түлөө коммунистическэ партиие тойруулан ажалша эхэнэрнүүдые мүн саашаданшье нэгэдүүлхын туг доро Уласхоорондын эхэнэрэй үдэрые—Мартын 8-ние үнгэргэхыень бүхы партиина организацинуудые уялгална. Партийна организацинууд хадаа ажалша эхэнэрнүүдэй ажалай хүсэлэлгэһөө ороной социалистическэ ажаүйлэдбэри, хүдөө ажахы болон культурын шэнэ бадаралта, арадай ажабайдалай хэмжээе үргэхэ ябадал, дайн сэрэгэй гаргаһан бүхы хүндэ бэрхэшээлнүүдые түргэнөөр дабаха ябадал ехэхэн дулдыдаха байна гэжэ тэдэнэртэ үргэнөөр ойлгуулха уялгатай.

Партийна, советскэ, профсоюзна ба комсомольско организацинууд манай ороной политическэ, ажахын ба культурна бүхы байдалда эдибхитэйгээр хабаадуулха ябадалда советскэ эхэнэрнүүдые улам үргэнөөр оруулха, тэдэнэй үзэл мэдэрэл ба эмхи гуримые үргэхэ ябадалда туһалха, түрүү эхэнэрнүүдые советскэ, ажахын, профсоюзна ба олониитын организацинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дэбжүүлхэ ёһотой.

Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ ябадал гүрэн түрын удхашанартай шухала хэрэг болоно гэжэ һанажа, эхэнэр хүн ба үхибүүд тухай үдэр бүри оролдохо ябадалаа улам шангадхахыень ВКП(б)-гэй ЦК партийна организацинуудһаа эринэ. Бүхы советскэ, партийна ба олониитын организацинууд ургажа байгаа үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ али бүхы туһаламжа эхэнэрнүүдтэ үзүүлхэ ёһотой.

Партийна ба олониитын организацинууд эхэнэрнүүдэй үйлэдбэриин ба ажаһуудалай условинуудые улам саашаданһайжаруулха ябадалда зорюулагдаһан парти ба правительствын тогтоолнуудай дүүргэлтын түлөө тэмсэхэ, хүүгэдэй яслинууд ба хүүгэдэй садуудые, нарайлха гэрнүүдые, эмнэлгын эмхи зургаануудые, ниитын эдеэ хоолой ба ажаһуудалые хангаха предприятинуудые олошоруулха ба тэдэнэй хүдэлмэриие һайжаруулха ёһотой. Эхэнэр—эхые анхарал хүндэлэлөөр, саг үргэлжын оролдолгоор хүреэлэе!

Советскэ эхэнэрнүүд! Ленин—Сталинай партиие тойрон өөһэдынгөө зэргэнүүдые нягтаар жагсаагты! Советскэ гүрэнэй саашадаа бүхэжэхын түлөө, манай социалистическэ Эхэ ороной шэнэ бадаралтын түлөө тэмсэгты!

Эмэгтэй хүдэлмэришэд, инженернүүд ба технигүүд! Ажалай бүтээсые эсэшэ сусашагүйгөөр дээшэлүүлэгты, үйлэдбэриин продукциин шанарые һайжаруулагты, үйлэдбэриин техникые урагшань дэбжүүлэгты! Социалистическэ ажаүйлэдбэри ба транспортын саашанхи дэбжэлтын түлөө тэмсэгты!

Эмэгтэй колхозчигууд, эмэгтэй тарияшад, МТС ба совхозуудай эмэгтэй хүдэлмэришэд, агрономууд ба хүдөө ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд! Хабарай тарилгада жэшээтэ һайнаар бэлэдхэжэ ба үнгэргэжэ, 1946 ондо үндэр ургаса абаха ябадал хангагты! Малай тоо толгой саашадань олошоруулха ба малажалай ашаг үгэлгые дээшэлүүлхэ ябадал туйлагты!

Советскэ эхэнэрнүүд! Дайсанай һандаргаһан фабрика ба заводуудые, шахта ба электростанцинуудые, түмэр харгы, гэр байра, һургуули, больницануудые түргэнөөр һэргээн бодхоохо ябадалда туһалагты!

Наука ба техникын эмэгтэй хүдэлмэрилэгшэд! Эсэшэ сусашагүй творческо ажалаараа советскэ наукые урагшань дэбжүүлэгты, наукын дэбжэлтэнүүдые арадай ажахыда нэбтэрүүлэгты!

Эхэнэр багшанар, арадай гэгээрэлэй ба культурын хүдэлмэрилэгшэд! Эрдэм болбосоролтой ба культурна советскэ хүнүүдые хүмүүжүүлэгты! Манай ороной эрдэм гэгээрэл ба культурын шэнэ бадаралтын түлөө тэмсэгты!

Медицинскэ эмэгтэй хүдэлмэрилэгшэд! Эмнэлгын ба санитарна эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулагты! Арад зондо үзүүлдэг медицинскэ туһаламжын шанарые дээшэлүүлэгты!

Эхэнэрнүүд—советскэ эмхи зургаануудай албахаагшад! Советскэ хуулинуудые нарин нягтаар дүүргэхын түлөө тэмсэгты! Ажалшадай эрилтэнүүдтэ анхаралтай хёрхоор хандагты! Советскэ аппарадай хүдэлмэриие һайжаруулагты!

Советскэ Союзай эхэнэрнүүд! Эсэгэ оронойнгоо түлөө ами наһаа үгэһэн сэрэгшэдэй гэр бүлынхидтэ һуладашагүй оролдолго гаргажа байгты! Эхын энхэрэл оролдолгоор үншэн үхибүүдые хаража байгты! Эсэгэ ороноо хамгаалгын инвалидууд тухай улам ехээр оролдогты!

Арадуудай хоорондо бата бэхи ба үни удаан эб найрамдал хамгаалхын түлөө, эрхэ сүлөө ба демократиин түлөө тэмсэжэ байһан эрхэ сүлөөдэ дуратай арадуудай эхэнэрнүүдтэ амар мэндэ!

Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) партиин Центральна Комитет Советскэ Союзай ажалша бүхы эхэнэрнүүдые амаршалаад, советскэ эхэнэрнүүд хадаа манай социалистическэ Эхэ ороной хүсэн шадалай саашадаа бүхэжэхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэ байһандань бата этигэһэнээ мэдүүлнэ.

Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитет.

Советскэ эхэнэр—социалистическэ гүрэнэй агуу ехэ хүсэн

Уласхоорондын эхэнэрэй үдэр—Мартын 8 нийе биднэр мүнөө жэл манай Эхэ ороной дайсадые дарaжа, гүйсэд илалта туйлаhанай оршон байдалда, энхэ амгалан зохёохы хүдэлмэринүүдэй дэлгэрhэн байдалда hайндэрлэжэ байнабди. Советскэ зонууд халаа энэ үдэрые СССР-эй Верховно Советтэ болоhон hунгалтануудта коммунистнууд ба партийна бэшэ хүнүүдэй блогой толотомо илалтаар өөрынгөө харагдаа үзэгдөөгүй политическэ дэбжэлтые эли тодоор харуулжа тэмдэглэжэ байна. Немецкэ ба японско империалистнууд—бүлимгарагшадтай болоhон хатуу шанга дайн байлдаануудта Ленин-Сталинай партиин хүтэлбэри доро советскэ арад зон болбол өөрынгөө эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалые хамгаалжа шадаа. Тэмсэлдэ бүхэжэhэн, шэнэ хүсэтэйгөөр манай арад зон болбол нүхэр Сталинай hунгалтадай урда hаяхан хэлэhэн өөрынгөө үгэдэ агууехэ арга-боломжонуудые харуулhан дүрбэдэхи табанжэлэй түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ мүнөө ороо.

Илалтын нийтэ хэрэгтэ советскэ эхэнэрнүүд сэгнэлдэшэгүй ехэ хубитаяа оруулаа. Манай дайсадай армиинуудые бута сохиходо Улаан Армида өөрынгөө шэн зоригто ажалаар туhалаа. Дайн сэрэгэй ехэхэн хүндэ хүшэр шалгалтануудта манай Эхэ ороной алдарта басагадууд—эмэгтэй хүдэлмэришэд ба колхозницүүд, инженернүүд ба техникүүд врачууд ба багшанар, искусствын, наукын, советскэ учреждениинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд—өөhэдыгөө агууехэ хүсэн гэжэ харуулаа. Ажаүйлэдбэрин дээрэ өөhэдынгөө эрэ нүхэдые, эсэгэнэрые, хүбүүд ба аханарые hэлгэжэ, эхэнэрнүүд болбол фабрикануудта ба заводуудта, колхозууд ба совхозуудта ажалай гол хүшэр хүндые өөhэдынгөө мүрэ дээрэ абажа гараа. Советскэ арадай олон баатар зоригтой басагадууд фронт дээрэ гартаа буу зэбсэг барижа дайсантай баатарлигаар тэмсэhэн байна. Улаан Армиин хэдэн зуун мянган шархатаhан боецүүд ба офицернүүдэй амин наhыень санитарканууд, медицинскэ сестранууд ба врачууд абарhан байна.

Эхэнэрые дарлалтаhаа сүлөөлhэнэй hүүлдэ ямар баян аша үрэнүүд үгтэhэн байhаниие бүхы дэлхэй бэсэрээ хараа. Эхэнэртэ бүрин эрхэ ба өөрынгөө бүхы зохёохы хүсэнүүдые ургуулха хэрэгтэ үргэн арга боломжонуудые тэрээндэ үгэhэн советскэ гүрэн ба большевистскэ партидаа хязааргүй дуратай ба үнэн сэхэ байха ябадал—энэ болбол советскэ эхэнэрнүүдэй ажалай ба дайшалхы шэн габьяагай, тэрэнэй бата сэхэ ба ямаршье хүндэ бэрхэшээлнүүдые эрэлхэгээр дабажа гараха шадабаринуудай эшэ үндэhэниинь болоно. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда тэрэ болбол өөрынгөө түрэл засаг, эрхэ сүлөөтэ байдал ба өөрынгөө политическэ эрхэнүүдые хамгаалаа.

Хаанта Россида эхэнэрнүүд болбол политическэ ба олониитын эрхэнүүдhээ хаhагдаhан байгаа. Тэрэниие эрдэм болбосорол ба гэгээрэлдэ харгы зам хаагданхай hэн. 1897 ондо болоhон бэшэлгын ёhоор орон дотор оройдоо 12,4 процент үзэг бэшэг мэдэхэ эхэнэрнүүд тоологдоhон юм. Хүдhөөр хүдэлмэрилжэ байhан эхэнэрнүүдэй хахадhаа үлүүнь капиталистнууд ба помещигүүдтэ гэрэй зарсаар, дүрбэнэй нэгэ хубинь помещигүүд ба кулагуудай ажахыда хүлhэншэлжэ байгаа. Ажаүйлэдбэридэ хүдэлмэрилжэ байhан хүдэлмэришэдэй оройдоо 13 процентнь эхэнэрнүүд байдаг бэлэй. Гэгээрэлэй ба элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда эхэнэрнүүд болбол юрэдөө 4 процент байгаа.

Советскэ гүрэндэ эхэнэр болбол тэгшэ эрхэтэй ба гүрэнөө хүтэлбэрилхэдэ эдибхитэй хамсаалагшад гэшэ. СССР-эй Верховно Советэй депутадуудай дунда манай арадай эрхим басагадууд: алдарта трактористканууд, Сталинска шагналай лауреадууд Дарья Гармаш ба Анастасия Резпова, хүдэлмэришэд—стахановканууд Анна Серегина ба Таисия Шувандина, паровозой машинист Социалистическэ Ажалай Герой Елена Чухнюк, Вологодско колхозница, Сталинска шагналай лауреат Александра Люскова, медицинскэ наукануудай Академиин член, профессор Ольга Подвысоцкая, габьяата багшанар—Ираида Троицкая ба Антонина Трифонова, мүн тэрэшэлэн олон бусад бии.

Советскэ эхэнэрнүүдэй таhалгаряагүйгөөр ургажа байhан политическэ эдибхи болбол социалистическэ демократиин илгаануудай нэгэниинь болоно. Энэ эдибхи тухай нютагай Советүүдэй депутадуудта 450.000-hаа үлүүтэй эхэнэрнүүдые hунгаhан ушар болбол юунhээшье hайнаар гэршэлнэ.

Советскэ засаг болбол ажалай бүтээсэнүүдые туйлаха хэрэгтэ эхэнэрнүүдтэ үргэн харгы нээжэ үгөө. 1940 ондо арадай ажахыда хүдэлмэрилжэ байhан эхэнэрнүүдэй тоо 11 миллион хүнhөө үлүүтэй гү, али бүхы хүдэлмэришэдэй 40 шахуу процент болоо hэн. Орон сооманай 150.000 эхэнэрнүүд—инженернүүд ба техникүүд тоологдожо байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайн болбол манай советскэ гүрэнэй хүсэ шадалай ба үндэhэ hууриин бата бэхи байhанай бүхы талын ба шэрүүн хатуу шалгалтануудынь болоо. Тэрэ болбол мүн советскэ эхэнэрэй духовно ба физическэ хүсэнүүдые, тэрэнэй политическэ ушар мэдэхэ болоhониие шалгалтада оруулаа. Хүндэ хүшэр ба аюулта дайнай жэлнүүдтэ манай арадай алдарта басагадууд болбол мүн энэшье шалгалтые нэрэтэй түрэтэйгөөр дабажа гараа. Өөрынгөө бүхы хүсэ шадалые, дүршэл ба мэргэжэлые тэдэнэр болбол Эхэ ороноо хамгаалгада үгөө гэжэ харуулаа.

Фабрикануд ба заводуудай эмэгтэй хүдэлмэришэд манай армиие түрүү зэргын буу зэбсэгээр хангаха хэрэгтэ туhалаа. Хэдэн арбаад мянган танкнууд, самолёдууд, ехэ буунууд ба миномёдууд, хэдэн миллион бомбонууд, снарядууд ба минэнүүдые хэхэ ажалда алдарта советскэ патриоткануудай угаа ехэ шадабари үгтөө. Залуу уральска хүдэлмэришэн Мария Изотова болбол нэгэ жэлдэ түсэбhөө гадуур бүхэли дивизиие зэбсэгжүүлжэ хүрэхэ автомадуудые гаргаhан байна. Уральска hомо хэрэгсэлэй заводой хүдэлмэришэн Татьяна Юрченко болбол түсэбhөө гадуур 300.000 снарядуудые тошниулдоhон байна.

Московско хүдэлмэришэд Екатерина Барышникова ба Мария Кожевникова гэгшэд бүхы оронда дэлгэрhэн ба сидоо хэрэгтэ хэдэн арбаад мянган мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые hуллажа үгэhэн гайхамшагта хүдэлөөе үүсхэгшэд болоно. Дайн сэрэгэй үдэрнүүдтэ түмэр замда хүдэлмэрилдэг хэдэн мянган эхэнэрнүүд шэн габьяата ажалай, тэсэбэриин ба габьяагай элитэ жэшээнүүдые харуулhан юм. Тэдэнэй эрхимүүдтэ—Антонина Александрова, Анна Жаркова ба Елена Чухнюк гэгшэдтэ—Социалистическэ Ажалай Геройн үндэр нэрэзэргэ олгогдоо. Харагдаа үзэгдөөгүй ажалай шэн зориг ба баатарлиг ябадалые эмэгтэй колхозницүүд харуулаа. Тэдэнэр болбол фронтдо ошоhон эрэшүүлые хүтөө ажахын бүхы участогууд дээрэ hэлгэжэ, деревниин ажалай гол хүндэ хүшэрые өөр дээрээ даажа абаhан байгаа. Миллионhоо үлүүтэй колхозницанууд механигүүд, трактористнууд, комбайнернүүд болоо. 200 шахуу мянган эхэнэрнүүд—колхозой правлениин түрүүлэгшэ ба бригадирнүүд, 100 шахуу мянган счетоводууд, 100.000-hаа үлүү зоотехнигүүд ба колхозно малажалай фермэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд болоо.

Үндэр ургасын түлөө тэмсэхэдээ олон колхозницанууд гайхамшагта амжалтануудые туйлаа. Московско областиин колхозница Анна Евтеева гэгшын звено 1945 ондо гектарhаа 52,6 центнер шэниисын ургаса абажа, орон дотороо эгээл үндэр ургаса үгөө. Колхозница Евдокия Лебедева капустын ургасаар дэлхэйн рекорд хоёрдохёо табяа: нёдондо жэлдэ тэрэ болбол гектарhаа 2051 центнер суглуулаа. Сибирскэ колхозница Анна Картавая гэгшэ нёдондо жэлдэ гектарhаа 1039 центнер хартаабха абаа. Сумска областиин колхозница Агриппина Пармузина гэгшэ кок-сагызай ургасаар олон жэлэй турша соо рекорд табина. 1944 ондо тэрэ болбол Улаан Армида самолёт бүтээхын түлөө 100.000 түхэриг оруулаа, мүнөө жэлдэ наhа бараhан сэрэгшэдэй хүүгэдтэ хүүгэдэй байшан өөрынгөө шадалаар барижа байна.

Бүхы орон соо элитэ Дарья Гармаш гэгшын тракторна бригада 1945 ондо трактор бүреэр 1903 гектар газар хахалжа, ажалай бүтээсын дэлхэйн рекорд табяа. Правительство алдарта трактористкые Сталинска шагналда хүртөөгөө. Вологодско колхозница Александра Люскова болбол үшөө үзэгдөөгүй мэргэжэлые туйлаа. 14 жэл фермэдэ хүдэлмэрилжэ байхадаа 5.000 гахайн hүрэг үсхэhэн байна. Орон болбол хэдэн арбаад мянган тонно дээдэ шанартай мяха абаа. Люсковагай хүтэлбэрилдэг гахайн ферма колхоздоо хоёр миллион шахуу түхэригэй олзо оруулаа. Урдань ном бэшэг бага мэдэхэ, жиирын таряашан эхэнэр, Люскова мүнөө Сталинска шагналай лауреат болоо.

Советскэ засаг болбол эхэнэрнүүдэй урда гэгээрэл болбосорол, эрдэм номой ба культурада үргэн харгы нээжэ үгөө. hургуулинуудта ба арадай гэгээрэлэй ургалтада мүнөө миллионhоо үлүү эхэнэрнүүд хүдэлмэрилнэ, элүүрые хамгаалхын органуудта мүн тэрэшэлэн—миллионhоо үлүү. Научно-шэнжэлэлгын институудта ба лабораторинуудта 33 000-hаа үлүүтэй эхэнэрнүүд—научна хүдэлмэрилэгшэд ажаллана. Сталинска шагналай лауреадуудай дунда 116-нь эхэнэрнүүд болоно. Тэдэнэр болбол наукын, техникын, искусствын ба литературын талаар гайхамшагта хүдэлмэринүүдэй түлөө шагнагдаhан байна. Профессор Зинаида Ермоловагай гаргаhан шэнэ эмнэлгын ба профилактическа зэбсэг—советскэ пенициллиин болбол хэдэн мянган Эхэ ороноо хамгаалагшадай амин наhые абараа. СССР-эй Академи Наукын член-корреспондент профессор А. Панкратовагай гаргаhан историин номуудаар хэдэн миллион советскэ хүүгэд hуража байна.

Советскэ гүрэнэй байгуулалта ба ленинско-сталинска национальна политика болбол национальна республикануудай эхэнэрнүүдэй угаа ехэ политическэ ба культурна ургалтые хангаба. Эдэ республикануудай олон эхэнэрнүүд СССР-эй Верховно Советэй депутадуудаар hунгагдаа. Тэдэнэй дунда—белорусска партизанка Елена Зима; азербайджанска, хлопогой үндэр ургасын мастер Басти Багирова; коми-пермячка, агроном Валентина Радостаева; башкирка, врач Ракия Кутлубаева; казашка, биологическа наукануудай доктор Пайля Базанова; таджичка, Кутлявска райисполкомой түрүүлэгшэ Гаргар Шарипова; армянка, ССР Союзай арадай артистка—Айкануш Даниэлян ба бусад олон эхэнэрнүүд бии.

Парти ба советскэ правительство болбол эхэнэрнүүдтэ, хүүгэдтэ hанаагаа габижа байдаг. 1913 ондо Россида сройдоол 550 hууринуудтай 29 хүүгэдэй яслинууд бии байгаа. 1944 ондо хүүгэдэй яслинуудта сāг ургалжын hууринуудай тоо болбол 2 миллион хүрөө. 1936 онhоо 1943 он хүртэр олон хүүгэдтэй эхэнүүдтэ 7 миллиард түхэриг гүрэнэй туhаламжа болгон үгтөө. Түрэхэ болоhон эхэнэрнүүдтэ, олон хүүгэдтэй ба эрэгүй эхэнэрнүүдтэ гүрэнэй туhаламжые дээшэлүүлхэ тухай; эхэнүүдые ба хүүгэдые хамгаалалтые шангадхаха тухай; «Эхэ Герой» гэhэн хүндэтэ нэрэзэргэ бии болгохо тухай ба «Эхын алдар» гэжэ орден болон «Эхын медаль» гэжэ медаль бии болгохо тухай СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ болбол парти ба советскэ гүрэнэй эхэнүүд ба хүүгэдэй түлөө hанаагаа табижа байhанай гайхамшагта эли гэршэнь болоо. 1945 ондо олон хүүгэдтэй ба эрэгүй эхэнүүдтэ 2 миллиардhаа үлүү түхэриг гүрэнэй туhаламжа болгон түлэгдэhэн байна. 5-hаа 10 хүртэр хүүгэдые түрэhэн ба хүмүүжүүлhэн 750.000-hаа үлүүтэй эхэнүүд «Эхын алдар» гэжэ орденууд ба медальнуудаар шагнагдаhан байна. «Эхэ Герой» гэhэн үндэр нэрэзэргэ 5.838 советскэ эхэнэрнүүдтэ олгогдоо.

Советскэ эхэнэр болбол өөрыгөө ганса хан лэ шэн зоригто ажалшан байhанаа бэшэ, харин мүн дүршэлтэ, эрэлхэг сэрэгшэ гэжэ харуулаа. Улаан Армиин зэргэдэ ба партизанска отрядуудта эхэнэрнүүд—врачууд, медсестранууд, сандружинницанууд, автоматчигууд, разведчигүүд, снайпернууд, хэлхээ-холбоошод, зенитчигүүд, лётчигууд бии байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үедэ баатар зориг ба шэн габьяа харуулhанайнгаа түлөө, мүн тылдэ габьяата ажалай түлөө советскэ арадай алдарта басагадуудта 250.000 хүртэр Советскэ Союзай орденууд ба медальнууд барюулагдаа. 62 эхэнэрнүүдтэ Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэзэргэ олгогдоо. Лётчицанууд Евдокия Носаль, Екатерина Рябова, танкист Мария Октябрьская, снайпернууд Людмила Павличенко ба Наташа Ковшова, санитарна инструкторнууд Мария Щербаченко ба Валерия Гнаровская гэгшэдэй нэрэ орон соо эли мэдээжэ болоо. Советскэ арад зон хатаа партизанкануд—Советскэ Союзай Геройнууд Зоя Космодемьянская, Лиза Чайкина, Антонина Петрова, Ульяна Громова, Любовь Шевцова ба бусадай хэмжээлэшэгүй баатарлиг ябуулгануудые хэзээдэшье мартахагүй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай гал дүлэн соогуур советскэ эхэнэрнүүд болбол шэрүүн хатуу шалгалтые дабажа гараа. Бидэнэй шэн зоригто ажал хүдэлмэри болбол советскэ гүрэнэй сэрэгэй экономическа хүсэ шадалые дээшэлүүлэн ба агууехэ илалгын нийтэ хэрэгтэ ехэхэн хубинь болоо гэжэ ойлгохо ябадал болбол тэдэндэ үндэр шагналынь болоно гэээшэ.

Дүрбэдэхи табанжэлэй үе соо дайн сэрэгhээ гэмтэжэ хохидоhон районуудые hэргээн бодхооха, ажаүйлэдбэриин ба хүдөө ажахын хэмжээе hэргээн бодхоожо дайнай урда тээхи хэмжээе үлүүлхэ, наукануд ба культуранууд шэнэ амжалтануудые хангаха, ажалшадай ажабайдалай хэмжээе нилээд дээшэнь ургэхэ шухала байна.

Ороной урда байhан зорилгонуудые бэелүүлхэдэ советскэ эхэнэрнүүд болбол ехэхэн үүргэнүүдые дүүргэхэ байна. Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ хэдэн миллион эхэнэрнүүд олониитын ажалда хабаадажа, бэрхэ профессинүүдые шудалжа, баян дүршэлтэй болоо. Туйлагдаhан толотомо амжалтануудые гансахан лэ батадхаха бэшэ, харин мүн саашадаа үргэн олон эхэнэрнүүдые үнэхээр ороной политическэ, ажахын ба культурна ажабайдалда эдибхитэйгээр хабаадуулха шухала.

Энэ жэлэй февралиин 9-дэ хэлэhэн нүхэр Сталинай үгэдэ советскэ арад зон болбол угаа ехэ политическа ба ажалай дэбжэлтэнүүдээр харюусаа. Эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэд, эрэгтэй эмэгтэй таряашад, интеллигенци, манай Эхэ ороной бүхы ажалшад оронойнгоо улам саашадаа хүгжэхын тухай нүхэр Сталинай хэлэhэниие өөрынгөө ажабайдалай тэмсэлэй ба ажал хүдэлмэриин дайшалхы программа болгожо абаа. Вождиин энэ үгэ болбол манай арадые идейнээр зэбсэгжүүлээ, тэрэниие шэнэ шэнэ ажалай баатаршалгануудта зоригжуулаа.

Советскэ эхэнэрнүүд хатаа социалистическэ гүрэнэйнгөө—манай арадай бэеэ даанхай, энхэ амгалан байдалай ба зол жаргалай үндэhэ hууриин түлөө, хүсэ шадалые улам саашадаа бүхэжүүлхын түлөө өөрынгөө хүсые хайрлахагүй.

Н. АРАЛСЭЕЦ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа): 1. Л. М. Кагановичын нэрэмжэтэ Нэгэдэхи гүрэнэй подшипникова заводой бригадир, Сталинска шагналай лауреат Е. Г. Барышникова. 2. Бурят-Монголой пединститутай марксизм-ленинизмын кафедрые даагша, түүхэтэ наукануудай кандидат З. Б. Шоткинова. 3. Хоёрдохи гүрэнэй подшипникова заводой бригадир, Сталинска шагналай лауреат М. А. Кожевникова. 4. Улан-Удэ городто ажаhуудаг «Эхэ-Геройня» Р. К. Овчинникова. 5. Вологодско областиин «Буденновец» колхозой гахайн фермые даагша, Сталинска шагналай лауреат А. Е. Люскова.

И. Красавцевай монтаж.

В. Б. БОРСОЕВОЙ ДУРАСХААЛД[А]

Польшын газар дээрэ байhан Радомышль—Вельски гэдэг районда тайнда эсэргүү пункт дайлдажа, гвардейскэ нэгэ соединени байhан байгаа. hаяхан гарахаяа байhан 1945 оной урдахана зэхэлэн саhан бударан орожо байба. Шэнэ жэл болтор табан хоног үлэнэ. Бамбагар сагаан саhаар хушагдаhан газар гэрhээ гараhан гвардиин улаанармеец Перевозчиков 1944 оной декабриин 28-да ойрохон ерэжэ ябаhан хоёр ябган хүнүүдые хараба.

Тэдэнэй нэгэниинь хэдэн хоног урда Москва дуудагдажа ошоhон соединениин командир, гвардиин подполковник Аверкиев байhан байба.

Тэрээнэй ойро ябаhан шара арhан дэгэлтэй, мүн тиимэл дулаахан малгайтай, улаан сабхи гуталтай хүн ерэжэ, землянка соо оробо. Тэрэ хүн тус соединенидэ шэнэ томилогдожо ерэhэн гвардиин полковник В. Б. Борсоев байhан байгаа.

Шэнэ ерэhэн командирынь землянка бүхэндэ орожо, мүн тэрэшэлэн буу бүхэниие шалган хаража ябана. Батарейн взводуудта байhан боецүүд бүхэнөөр бултанаарынь хөөрэлдэжэ, тэдэнэрэй хаана нютагуудтай байhаниие болон фронтдо үни удаан ябаhыень ба гэртэhээ бэшэг абадаг ба үгыень бултыень hонирхон асууба. Тиигээд хэндэ юун дутанаб, гутал хубсаhа, хүнhэ хоолой зүйл хэр зэргэ hайнаар хангагданаб гэхэ зэргын асуудалнуудые хүн бүхэндэ табиба.

—Энэ солдадай байдал мэдэхэ, үнэт командир ерээл байна,—гэжэ эсэгын хатуун анхаралые шэнэ ерэhэн командирhаа дуулаhан боецүүд сэдьхэлээ хүдэлэн баясабад.

Тойроод байhан боецүүдтэ хандажа Житомир шадар байhан Юрозка тосхониие дайсадай 27 танк усадхажа абаhанаа ба дайнда эрхэ бэшэ харагдадаг командирай айхабтар ехэ үүргые онсолон элирхэйлэн хэлэжэ үгэбэ.

Тэрэнэй тон юрын хөөрөө хэхэдэнь боецүүдтэ hургаал болохо зүйлнүүд ходо лоо харагдажа байдаг байгаа.

Дайнай хатуу байдалда ябаhан боецүүд, хамаг бусайдаhан байдалые алдуугүйгөөр хаража шиидхэдэг, дайнай илалтые амжалтатайгаар шиидхэн дүүргэдэг, техникэ болон амиды хүсэеэ зүбөөр хубааридаг командирта дуралдаhан. Тэдэнэй үдэр үдэрэй байдалые бүхы талаhаань мэдэдэг, солдадуудай hонирхоhон асуудалда тодо үнэн, тобшо ойлгосотой харюу үгэдэг, гуримтай байдалда дуратай командирые боецүүд хүндэлдэг бэлэй. Сталинска hургаалай командирта байха ёhотой бүхы hайн шанарнууд гвардиин полковник Борсоевто хододоо харагдажа байдаг байгаа.

Командираар томилогдожо, тэрэ соединидэ ерэhэн үдэртөө урдaнай танихa гвардиин лейтенант Каналин гэгшэтэй уулзашаhан байба. Гвардиин полковник залуу лейтенант хоёр эсэгэ хүбүүн хоёрой уулзаhан шэнгеэр уулзаба. Командирынь тэрээнэй хаана госпитальда хэбтэhэн тухайда болон бэеынь ямар байhые, эндэ хэр үнинэй ерэhыень hонирхон асууба.

Тэдэнэй уулзажа хөөрэлдэhые хараhан боецүүд штабай байдаг землянка соо командирайнгаа оромсоор Каналиндаа хандаба.

—Нүхэр лейтенант, хаана шэнэ ерэhэн командирые таниха болообта?

—Би тэрээнэй полкдо бүхэли жэл соо дайлалдааб. Хатуу шангаар эрилтэ табидаг, хамагые мэдэжэ хаража шададаг командир юм. Эб эмхитэй байдалда дуратай. Дайн соо габьяатай ябажа шалгарагшадые шагналда заатагүй хүргэдэг ба даабари дүүргэхэдээ шадабари зориггүй, аймхай дүүлгэр зарьмадые гамгүй хараадаг байха юм. Намайе хоёр удаа «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай» ба Александр Невскиин орденуудта хүртөөhэн юм. Би мүнө[...] дэниие зүүжэ ябанаб. Иимэ кома[...] ерэhэндэ би айхабтар баяртайб. Би[...] энэ командиртай хамта ябахадаа [...]дые hайсахан сохижо шадахабди [...] тэрэ хэлэбэ.

hүниин 12 час боложо, 1945 о[...]раба. Гвардиин полковник Борсоев [...] батарейнүүдые шэнэ жэлээр [...] дуулан амаршалба. Тиигээд хүсэтэ [...] далгаар немецүүд тээшэ шэнэ жэлэй [...] болгон буудагты гэжэ захирба. Ти[...] шэнэ жэлые Улаан Армиин боец[...] ямараар угтажа ба 1945 он тэд[...] ухэлэй жэл байхыень немецүүд [...] Тэрэ салютhаа пилээд олон дайс[...] Россиин газар ороной эзэд болохоhоо [...]ха, Германиингаашье гэрнүүдэй [...] hалиг оройе харахаяа болижо [...] унаhан байгаа.

Өөрынгөө инаг командир Бор[...] боецүүд ба офицернүүд доболхо [...] хатуу шэрүүн үдэрнүүдтэ үнэн [...] танижа шадаhан байна.

1945 оной январиин 4-дэ дай[...] зэргэhээ хобхоржо, Висла мүрэнhө[...]ша Польшын газарта байгаа П[...] гэдэг томо hууриин газарай шадар [...] садай хамгаалгые бута сохин дабш[...] Мален гэдэг hууринда амархаар [...] зуура тогтоод байhан үедэ гвардиин [...]ковник Борсоев артиллериин ба[...] хоёрдохёо эрьежэ ябаба. Тэндэ ба[...] зэргэдэ жагсаагаад:

—Дайсадые Домбровско нүүр[...] бассейн шадар hайн сохижо илаhан[...]лөө СССР-эй Верховно Советэй Прези[...]мэй Указаар манай полк «Улаан Од[...] орденоор шагнагдаба гэжэ дуулгаба.

Улаан Армиин шууд доболhон а[...]тануудые hаатуулха гэhэн дайсад [...] хүсэ татажа хэдэнтэ удаа эсэргүү а[...]нуудые хэhэн байгаа. Теэд тэрэнь [...]шье аша туhа болоогүй. Хоёр тиг[...]жэ танкнуудаа ба зуугаад гаран [...] дуудаа алагдажа, дайсад гэдэргээ [...]риба.

Дайсанай буудаан соо батарейн [...] дир канава хүндэлэн хүүргэ табиж[...] буунуудаа бэеэрээ жудхэжэ, дабш[...] шоссе дээрэ абаашаба. Гвардиин [...]ковник Борсоевой тон hайн шанарн[...] нэгэниинь, харюусалгата участогууд[...]рэ байhан буу ба батарейнүүдтэ ай[...] ехээр hаналаа табин, аюул ба хар[...]га ехэтэй үенүүдтэ тэндээ өөрөө [...] байлсажа гарадаг байhан байгаа. [...] дээрэhээ командирайгаа ойроо, [...] ябахые хаража байhан боецүүд ула[...]ри нэтэрүү зоригтойгоор, шэн габь[...] дайлалдажа байдаг байhаниинь [...] Усадхаха артиллериин тактикые [...]гүй hайнаар мэдэдэг, командирай [...] баритай хүтэлбэрилhэнэй ашаар, тр[...]дениин батарейнүүд Германиин [...] хүртэр доб голон ошохо дайнда ор[...] хэдыхэн хүнүүдээ шархатуулаад, [...]шье боецээ алуулаагүй гарhан ба[...]

1945 оной мартын 8-да Одер [...] шадар байhан немецүүдэй Леобшют[...]жэ городой түлөө болоhон хатуу [...] гвардиин полковник, гвардейскэ со[...]ниин командир Борсоев хүндөөр [...]тажа, зоригтой боецын ухэлөөр [...] юм. Тэрэнэй бэеынь Львов городто [...]

Өөрынгөө инаг командирай түлө[...] саhаа үдэр үдэрэй шанга дайну[...] хэндэ үhөөгөө абахабди. Танай ам[...] үгэhэн арюун энэ хэрэгэй түлөө [...]нэр ами шуhаяа гамнахагүйбди [...] хүндэтэ командирайнгаа хүүр [...] боецүүд ба офицернүүд тангари[...]

Манай бурят-монгол арад зо[...] ороноо хамгаалгын агууехэ дай[...] баадаhан өөрынгөө алдар солото х[...] түрүү нэгэн болохо Владимир Бу[...] Борсоевой арюун дурасхаалыень хэ[...] хэдэе hанажа байха.

Ч. ЦЫДЕНДАМ[...]

Советскэ эхэнэрнүүдтэ алдар соло!

...эрэйнгөө захяа дүүргээб

...һанахадам, набһаһа с сэгэй һалбаржа байгаа зунай эхинэй гоё һайхан үдэр һэн. Тэрэ үе... Бурят-Монголой ажалшан арад бүхы советскэ ... адляар зол жаргалтайгаар ажаһуужа байгаа ... нүхэр Алексей тэй хоёр хүбүүнтэй, ... 3 наһатай, бага хүбүүмни 1 наһатай ... шуулдажа наадажа байгаарай «дайн сэрэг ... немецүүд дайтаан ороо» гэһэн мэдээсэлнүүд ... тэнгэр сахилгаан шэнги сэрэн тараа һэн.

... бүхы бүтээ өө суглуулаад эдеэлкэ ... минии нүхэр Эсэгэ ороноймнай эрхэ сү... түлөө мүрдэжэ үдэрэйнгөө ерэһэнийе ... хэдэ хэдэн захяануудые хоёр хүбүүдэ хал... хүмүүжүүлхэ тухайгаа хэлээ һэн.

— Зай бишии мордохом, үхибүүдээ һайн харжа ... Советскэ эхэнэр хүлээсэ уялгые саяарай. ... фабрикэ дээрэ хүдэлмэрилэн эрхим мэргэжэлтэй, ... хүдэлмэришэн болоһо, надда һомо зэбсэг ... байхаш, — гэһэн хүсэлнүүдээ поезддо һуу... байхадаа хэлэһэнь мүнөө хүртэр мартагдаагүй. ... хаанта засагай үедэ эрхэ сүлөөгүй байһан ... хүдэлмэридэ орохоһоо адли малһаа дэрэөр ... тухайдаа минии эжымни намда зугаалааша ... революциин гал дүлэн соогуур түрэһэн, Ленин— ... ба Коммунистическэ Партиин байгуулһан Со... дүүрэн эрхэ сүлөөтэй эхэнэр байгааб. ... түлөөдэ дайнай эхилхэ үедэ столовын повар ... тэдэнэй гаража нүхэрэйнгөө захи анай ёһоор ... Сэлэнгын пароходство судна заһабарилгын за... шэ-токарь болон хүдэлмэрилөө һэм. Пүхэр ... ба Коммунистическэ партиин уялгые бэелүүл... фронтдо хэрэгтэй зүйлнүүдые бүтээдэг цех... хүдэлмэрилхые хүсэһэн байнаб.

... цех болбол дайнай үедэ фронтдо шухала хэ... хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг һэн. Тиин би түрүү... үдэр бүри хоёр хүдэлмэришэнэй нормые ... байгаа һаа. 1943 оной хахадһаа эхилэн 3 ... дүүргэдэг болоо һэм. 1943 ондо ажалай бүтээсын ... эрхим амжалта туйлаһан алим түлөө Советскэ пра... намайе „Ажалда шалгарһанай түлөө“ гэһэн ... шагнаа һэн. Тэрэ һээшэ хойшо ба ажалай ... ба шанарые һайжаруулхын түлөө улам ехэ ур... тэмсэһэн байнаб. Тиин 1944 ба 1945 ... эрхим хүдэлмэриингөө түлөө „Үнэн зам зайхинай ... социалистическэ мүрысөөнэй отличник“ гэһэн значогоор, ... Верховно Совэдэй Президиумэй Хүндэлэлэй ... ба дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ һайнаар хүдэл... дээрэ тоолоһон „1941—45 онуудта Эсэгэ ... хамгаалгын агууехэ дайнда хэһэн шэн габьяата түлөө“ гэһэн медаляар шагнагдааб.

... ба Сталинай, Коммунистическэ партиин хү... доро Сталинска Конституцяар баталагдаһан бү... ажалаха ба амарха, һурахба һунгагдаха, ... һурхэ сүлөө эрхэтэй болоһон манай оро... бай болбосоронгоһоо хойшо арадай ажахын ... ба нэгэн болхоолгын табанжэлнүүд соо ... шэнгеэр хүдэлмэрилхэ уялгатай байһанаа ... Энээл ниимэ дээрэһээ, 1946 оной январьда ... урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ ... 320 процент гүйсэдхэһэн бай...

... городой Сталинска һунгуулиин округой ... һунгуулиин урда тээхи суглаан дээрэ нү... хэлэһэн үгэдэ зориулһан бүхы хүдэлмэ... дүй дүршэлтэдэй мэдлэг дээрэ ... 3 дахин дүүргэжэ гэһэн социа... уялга абаһан аад, февраль һарынгаа даал... 420 процент гүйсэдхөөб.

... оронойм ашалша эхэ эрнүүдтэ эрхэ сүлөө... жаргалтай байдалые олгоһон хүндэтэ вождь ... ба Коммунистическэ партида өөрын... баярые хүргэнэм.

А. Д. САВОСТЬЯНОВА,
Судно-заһабарилгын заводой эрхим стахановка.

СССР-эй Верховно Совэдэй депутат, БМАССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. А. ЦЫДЕНОВА.

СССР-эй Верховно Совэдэй депутат, Заиграйн аймагай XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой солото звеньевая Л. П. ШУРЫГИНА.

СССР-эй Верховно Совэдэй депутат, Бурят-Монгол АССР-эй габьяата артистка К. И. ГОМБОЕВА-ЯЗЫКОВА.

Арадай һунгамалнууд—эхэнэрнүүд

Хаанта засагай үедэ «Эхэнэр—түрэһэн хохи» гэжэ хүнэзон хэлсэдэг байгаа. Нээрээнье, тэрэ сагта эхэнэр хүнэй наһан соо ушардаг ядарал зоболон ба уйдхар гашуудал захагүй байһан юм.

Арбаад наһа хүрхэдөө алуу малаар худалдаан боложо, хүсөөр барюулһан хадамда үгтэдэг байгаа һэн. Гэртэхи газаахи бүхы хүндэ хүдэлмэринүүд тэрээнэй нюрган дээрэ ехэнхидээ ашагдадаг байгаа.

Агуухэ Октябрьска революциин арюулма улаан дүлэн соогуур урдын баргаа байдал хиидэн ошобо. Бурят-монголнууд һаял һэрэжэ, шэнэ һайхан байдалай замда ороһон байна. Арад зон, эрэгтэй эмэгтэйшүүл хамтадаа гайхамшагта сүлөөтэ агаараар һаяхан амилжа, хүдэр нюргаяа эзэлһэн байна.

Илангаяа Сталинска Конституциин алтан наранай элшэ доро эхэнэр зоной арюун һайхан эрхэ сүлөө мандаба.

Манай советскэ эхэнэрнүүдэй урда эрдэм бэлиг шудалжа, эрхим мэргэжэлнүүдые олохо үргэн зам нээгдэнхэй. Манай орон дотор эхэнэр хүнэй өөрынгөө нэрые нэрлүүлээгүй мэргэжэл гэжэ байхагүй. Эхэнэр эрдэмтэн, уранзохёошод, уранзураашад, дуушад, багшанар летчигүүд, шофернууд, трактористканууд гэхэ мэтэ гайхамшаг мэргэжэлнүүдые дурдабал захагүй байна.

Манай арадай эрхимэй эрхим басагадууд—алдарта түрүү хүнүүднай өөрынгөө социалистическэ гүрэнэй үндэр дээдын захиргаанда нэгэн дуугаар һунгагдадаг байнал.

Пүхэр Гунсын Аюшеевна Цыденова болбол сэсэглэн байгаа совет оронойгоо улам бүри хүсэтэйгөөр бадархын тула зоримгой шангаар, патриотическаар жаллажа, юрын колхозница байһанаа БМАССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй түрүүлэгшэ ба СССР-эй Верховно Совэдэй депутат хүртэр дэбжэһэн гайхамшаг замыень харахада, тэрээнэй арюун һайхан оролдолго, шадабари ба тон түрүүндэ Ленин-Сталинай партиин гайхамшаг хүмүүжүүлгые гэршэлнэ.

Иигэжэ арадай гүн дундаһаа хүнүүдые дэбжүүлхэ ябадал гансал манай советскэ орондо байжа болохо. Советскэ байгуулалта болбол арад зон сооһоо эрэгтэй эмэгтэйе илгаагүй, шадабаритай ба бэлигтэй хүнүүдые урагшань дэбжүүлхэ хизаарлашагүй арга-боломжо хүн түрэлтэнэй түүхэдэ эгээн түрүүн бии болгоһон байна.

Мүн Клавдия Ивановна Гомбоева-Языкова болбол Хориин Думын дэргэдэхи үгытэй шадалтай таряашанай бүлэдэ түрэһэн басаган аад, советскэ засагай аша туһаар өөрынгөө гайхамшаг бэлигые задалан бадаруулжа шадаһан байха юм. Тэрэ хадаа өөрынгөө хонгёо арюун хоолой ба эрхим һайхан мэргэжэл бэлигэйнгээ хүсөөр манай бурят арадай музыка хүгжэмэй культурые нилээд дээшэлэн үргэлсэһэн байна. Тиимэдэ, арад зонойнгоо эрхим басаган болсхо Гомбоева-Языкова Хори Яруунаархин нэгэн дуугаар СССР-эй Верховно Совэдэй депутат болгон һунгаһаниинь гайхалтай бэшэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай жэлнүүд соо хүгжэм, зүжэг, балет ба бусад уран һайханай зүйлнүүд болбол хүн зоной сэдьхэлые шэн зоригоор бадаруулха хэрэгтэ гайхамшаг ехэ удхашанартай болоһон байгаа. Тэрэ үедэ Языкова бурят оронойнгоо саһата сагаан тала, хушата гүн тайга, орьёл үндэр уулануудые дабан, зарим газарта ябаган нюсэгөөр, үбэлэй хүйтэн жабарта хүлдэжэ ябаад, хүдөөгэйнгөө олон түмэн колхозниггуудта уранһайханайгаа дээжые харуулалсаһан байна. Тэрэ үедэ Языкова болбол гансахан габьяата мэргэн артистка байжа шадахаһаа гадна, гүрэнэй ажал-ябуулагша бодожо шадаха байһанаа өөрынгөө арад түмэндэ мэдүүлһэн байха юм.

Мүнөө СССР-эй Верховно Совэдэй депутадта һунгагдаад байһан алдарта Лукерья Прохоровна Шурыгина болбол колхозно энхэ һайхан байдалаа улам өөдэнь үргэжэ, улам һайханаар бадаруулхын түлөө эрхим оролдолго ба мэргэжэлнүүдые харуулһан эхэнэр мүн. Заиграйн аймагай XVIII-дахи партсъездын нэрэмжэтэ колхозой звенооё толгойлжо ябахадаа өөрынгөө участогай гектар бүхэн дээрэ 1000 гаран центнер хартаабха ургуулан, патриотическа гайхамшаг шэнэ хүдэлөөнэй түрүүшын жэшээтэ үүсхэлые түйлаһан байна. Тэрээнэй энэ шэнэ үүсхэл манай Бурят-Монголой хүдөө ажал дээрэ шурыгинска хүдэлөөн гэжэ алдаршаад, нилээд олон колхозуудай звенонуудай огородой үндэр ургаса абаха ябадалда түшэг тулгуури ба һайхан жэшээ боложо үгэбэ.

Д. ЧЕРНИНОВ.

Эхэнэрнүүд—элүүрые хамгаалагшад

Ленин—Сталинай алдарта партиин ба бүхы түмэнэй агалшадай вождь нүхэр Сталинай хүтэл эрэр, СССР-тэ социализмын илаһанай гайхамшагта дүнгүүдэй нэгэн хадаа эхэнэрнүүдые сүлөөлэлгэ, социалистическэ байгуулалтада, гүрэнэй хүтэлбэриндэ, олониитын ажабайдалда тэдэнэрэй эдибхитэй хабаадалга болоно.

«... Эхэнэрнүүд хадаа манай оронойарад зоной хахадынь болоно, тэдэнэр хадаа ажалай үгаа ехэ арми мүн, тиин тэдэнэр болбол манай үхибүүдые, манай ерээдүйн үеые, тайлбарилан хэлэбэл, манай ерэдүйе хүмүүжүүлхэ ёһотой байна. Эгээл иимэһээ бидэнэр болбол ажалша эхэнэрнүүдэй хүсэтэйгөөр ургажа байгаа олониитын эдибхиие ба хүтэлбэрилхы тушаалнуудта тэдэнэй дэбжүүлгые, манай культурностиин ургалтын арсалангүй тэмдэг мүн гэжэ, амаршалха ёһотой байнабди» (И. В. СТАЛИН).

Манай эхэнэрнүүдэй эрхэнүүдынь Сталинска Конституци соо алтан үзэгүүдээр бэхэлэгдэнхэй. Эдэ эрхэнүүд хадаа эхэнэрнүүдтэ ажал хэхэ, амарха, һураха, социальна тэдхэмжын эрхэнүүдые олгохо ябадаар, эхэнүүдэй ба үхибүүдэй интересүүдые гүрэнэй хамгаалгаар, ясли ба бусад йүрэл сеть байгуулаар бэелүүлэгдэнэ. Жэшээлбэл, гансахан Улан-Удэ годто хүүгэдэй 30 гаран сад, 20 гаран ясли хүдэлмэрилнэ. Эдэ үхибүүд түрэһэнһөө хойшо һургуулида орохо хүртэрөө хүмүүжүүлэгдэдэг юм. Энээнэй ашаар олон үхибүүтэй эхэнэрнүүд гэрэй ажалда бэрилдэжэ байнгүй, оронойнгоо олониитын хүдэлмэридэ хабаадалсаха аргаболомжотой байна.

Арадай ажахын, культурын ба наукын бүхы һалбаринуудта сү өөгэ советскэ эхэнэрнүүд гайхамшагта хэрэгүүдые бүтээнэ. Эсэгэ ороноо хамгаалһан Агуухэ дайнай үедэ манай эхэнэрнүүд ажахын бүхы һалбаринуудта, фабрика ба заводуудта, ажахйилэдбэри ба транспорт дээрэ, хүдөө ажахы ба колхозуудаар үнэхөөрөө шэн габьяа гаргаан хүдэлмэрижэ, немецкэ булимтарагшадые ба японско империалистнуудые бута сохихо хэрэгтэнь баатар Улаан Армидаа ехэхэн туһаламжа үзүүлһэн байна.

Мүнөө Улан-Удын Горисполкомой элүүрые хамгаалха таһагта хабаадаха эмнэлгын газарнуудаар 88 врачнууд хүдэлмэрилнэ, тэдэнэрэй тоодо 79 эхэнэрнүүд, 12 бурят эхэнэр врачнууд байха юм. Энэ жэшээ болбол урдань харанхы ба гээгдэнги байһан бурят-монгол арадай һалбаран ургажа, культурно-хүгжэлтын замда ороод байһыень элирүүлэн харуулна гээшэ.

Эхэ эр врачнууд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ үнэхөөрөө патриотическаар хүдэлмэрилжэ, ажалдаа шалгарһан гараа. Тэдэнэрэй олонхинь правительствын зүгһөө шагналда хүртэһэн байха юм. Тэдэнэй тоодо Улан Удын инфекционно больницада хүдэлмэрилдэг РСФСР-эй габьяата врач Вера Сергеевна Бобова „Ажалай габьяагай түлөө“ гэһэн медаляар, «Элүүрые хамгаалгын отличник» гэһэн значогоор шагнагдаһан ба БМАССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байна. Мүн врачнууд Софья Науковна Раднаева, Ага Васильевна Барлукова, Зинаида Александровна Болотова ба бусад шагналда хүртэһэн байна.

Хамта манай городһоо 3 врач «Ажалай габьяагай түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаһан, 1 врачта РСФСР-эй габьяата врач гэһэн нэрэзэргэ ба 5 врачта БМАССР-эй габьяата врач гэһэн нэрэзэргэ олгогдоһон байна. Мүн 11 хүн БМАССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан ба 19 хүн «Элүүрые хамгаалгын отличник» гэһэн значок абаһан байха юм.

Иигэжэ советскэ засаг ба большевистскэ партида, Эхэ орондоо, коммунизмын агууехэ хэрэгтэ, Ленин—Сталинай хэрэгтэ эсэстээ хүртэр үнэн сэхэ байһанаа советскэ эхэнэрнүүд эли тодоор харуулнад.

В. БОЯНОВА,
Улан-Удын Горисполкомой элүүрые хамгаалха таһагые даагша.

АМИ НАҺЫЕМНИ АБАРАА

...тээ хормой шууһан солда... захын багахан модон гэр... хажуугаар хоёр гурбаараа сугла... буугай дискэнүүдые һомол... буудалдаан болоно: юрэ ... немецүүд атакада орохые бэ... байһан янзатай. Телефон ба ра... хоёр солдадтай зэргэлэн ябаһан хара нюдэтэй, хорёод наһатай басаган санитарна сумкаяа ... янзатайгаар нэгэ набтар... хажууда хэдэн солдадуудтай һууба. Ноогоохон шинелиингээ ... дүрбэ дахин эбхэһэн бэ... ехэл һонирхожо уншана.

... бэшэг бэ үнеэхи Володиин ... ябатараа һонирхожо уншанаб... тиимэ юумэдэ бэшээ юм. Үсэ... шам тухайда һонирхо... һурагшалаа һэн. Сани... шамайе эльгээхээ һанаа гү, ...—гэжэ телефоной анна... һууһан солдат дуугархад, ... нюурые харахадаа ерһэ... газараа оложо ядан му... хуhалсагаана.

... юун санитарна рото, ... түрэл ротодоо, түрүү... гурбан жэл соо ябажа ... хаана эльгээхэ юм. Юун ...—гэжэ сошоһон шарай... басаган солдадай нюурые ал...

... абатайб, яагааб манай ... Володиие ши өөрөө таниха ... энд һая Путнок городой ... Сомоотой үбһэнэй тэндэ бай... буугаа дүтэхэнэ тодхоод, ... буудажа һалгааһэмнай. Тэд ... ерээд лэ, «толгойм үбэ... гарни шархирна» гэжэ байжа ... гомдолтой үгэнүүдые хэлэ... шинии нэгэ порошок эм ... угаад, һүүлээ... хэлэр урални татаба» гээ... буугаа һэмнай даа. Минии ... өөрөөшье, шарайгаарааншье, ... зориг габьяагааршье шамтай болохоор хүбүүн янзатай бэн.

—Эй тэрэ Володин гү, тэрэл бэшээ ха юм даа, хэнэйшье бэшэһые ойлгожо ядажа байгааб.

—Һонирхолтой бэшэгээ бүтэ уншаял даа, энэ сүлөөгүй сагта забһар олоожо, бэшэг бэшээ хадаа нэгэл удхатай юм болоо ха юм,—гэжэ нэгэ наһажаал солдат дуугарна.

«...Маруся пэн түрүүндэ , байлдаанда зэргэлэн ябаһан баатарлиг зоригтой нүхэдтэшни баяр мэндэ тадыгээ хүргэнэб. Сомоотой үбһэндэ хүртэрөө хэдэн арбаад хоногто хамшаг ханяадланда дайрагдан халууржа зобожо ябаһан аад, шинии үгэһэн порошогоор бүхы бэем һайжараа лэ. Энээнэйшни түлөө үнэн зүрхэнэй баярые хүргэнэб. Теэд хори хүрэхэ наһанайм хонгор инаг зүрхые хурса нюдэнэйш гэрэл ходо шобто харабаа гү. Тэрэ гэһэн сагһаа хойшо дахин нэгэ уулзажа арба табан үгэ андалдаха зугаалха гэһэн аад, оройдоошье сүлөө болоногүй. Бэшэгэйм эхиндэ хэгдэһэн тэгшэ табан точконуудые таажа өөрөө уншаарай. Баярые ба дайшалхы амжалтануудые хүсэгшэ Володя».

—Аһаа энэ табан точкоошни юун байгаа гээшэб, юрдөө табан үзэгөөр бүридэһэн ямар үгэ бии бэлэй. «Инаг» гэһэн үгые өөрөө тааг гэжэ точконуудые табиһан байгаалтай,—гэхэ мэтээр хэдэхэн минутын амаралтада байһан солдадууд зугаалан хүхижэ һуубал. Тэдэ солдадууд дискэнүүдээ һомолжо дүүргэхэ үедэнь городой энэ тэрэ үйлсөөр автомадаар буудалдаан түргэдэжэ, немецкэ пулемёдой тэһэрдэг һомонууд галай ошон дол адляар эндэ тэндэ дүтэхэнүүр тэһэржэ эхилбэ.

Намарай бүрхэг үдэр бороо орожо, харалган һалхин шуужа модоной набшаһанууд хуаран харагдана. Үйлсын хоёр хажуугаар улаан сэрэгшэд урагшаа гүйлдэн гэрһээ гэртэ хүрэжэ, эндэ тэндэ үлэһэн немецкэ автоматчигүүдые плендэ абана.

Санитарка Маруся улаан сэрэгшэдээр зэргэлэн ябажа, хүнгэн шархатай хүбүүдэй шархые уяна, гурбан солдадууд, лейтенант Цегя ехэ хүндөөр шархатаһан байжа, тэдэнэрые нэгэ нэгээр зарим газарта үргэлэн, зарим газарта палатка дээрэ шэрэһээр городой захын гэрэй хажууда байһан санитарна тэргэдэ абаашажа аргална.

—Зай, Маруся бүхэли наһандаа мартахагүйб. Амиды мэндэ үлөө һаа шинии оролдолгые харюулхаб,—гэжэ шархатаашад баярые хүргэнэ.

Марусиин олон юумэ зугаалха сүлөөнь болоогүй, урагшаа , ехэл яаралтайгаар ошоо һэн.

Түрүүн хүрэһэн газартань халуун шангаа тулалдаан, забһаргүй буудалдаан боложо байхань дуулдана. Манай артиллеристнууд забһаргүйгөөр буудана. Түрүүшын солдадуудай байлдажа байһан хүн дэлэн үйлсын наада захада гурбан артиллеристнүүд ехэ буугаа сэхэ тодхоод, немецүүдэй тэрэ егэжэ ябаһан үйлсэ ба харгы хүдар буудажа байба. Маруся тэдэнэрэй хажууда хүрэжэ ерэхэдэнь ехэл сүлөөгүй олон командануудые үгэжэ байһан сержант Володя Марусиие харамсаараа:

—Маруся, нэгэ нүхэрнай шархатаат байна. Туһалыш,—гэхэ зуураа үхэр буугайнгаа хараа шагаажа команда үгэхынгөө забһарта:

—Маруся! Ятараа урални татана гээшэб, хүл гарни дахин шархирдаг болоод байнал, дахин нэгэ порошок үгэхэ болоолши,—гэнэ. Ехэ буугай наяраан таһаргагүй. Шэхэ дүлиирмэ энэ сагта Марусишье шархатаһан хүнэй шархые уяжа байха зуураа:

—Намайл харахадаа ятараа уралнии татадаг болоо юм. Энээнһээ хойшо уралайнгаа ехээр татаа һаань мэргэн буугайнгаа хасарыень таалаад, абыш, гар хүлэйнгөө шархираа һаань тэрэ тэрьедэжэ ябаһан немецүүдые намналсыш—гэбэ.

Володя Маруся хоёршье хоюулан ехэл забгүй: нэгэниинь үхэр буугаар буудажа, нүгөөдэнь шарха уяжа байһаншье мүртөө нюур нюураа харалсангүй бэе бэеэ шоглолсон иигэжэ хөөрэлдэжэ байгаа һэн.

Энэ үедэ немецүүд атакада орожо, эндэ тэндэ зарим гэрнүүдэй хажуугаар гүйлдэхэнь харагдана. Улаан сэрэгшэд контратакаяа үргэлжэлүүлэн жадын байлдаанда оролсожо, һүрөөтэ шанга «Ура» хашхаралдана. Маруся басаган шархатаһан артиллеристые санитарна ротодо абаашажа үгөөд, түрүүлэн ябаһан ябган сэрэгшэдэй хойноһоо ехэл яаралтайгаар ошобо. Бишихан хүүргын хажууда нэгэ санитарка басаган шархатаһан улаанармеецые үргэлөөд ябаһан аад, өөрөө шархаташоод Марусиие харамсаараа ерэжэ туһалхыень дуудаба. Маруся ерэжэ шархатаад байһан тэрэ санитарка—Ульяна басаганиие таниба. Ульяна хадаа гвардейскэ полк соо алдар суудаа гараһан, дүрбэн жэлэй турша соо мянга гаран сэрэгшэдые дайн сооһоо үргэлэн гаргажа, ами наһыень абарһан юм. Теэд Марусиин ерээд тэрээндэ туһа үзүүлхэ, шархыень уяха гэхэдэнь:

—Бай, бай, намда һанаагаа бү зобо. Энэ боецые урид санитарна тэргэдэ абааша, ёһото баатар хүбүүн, ойр зуурахан саг соо арба гаран немецые гансаараа хюдаал, энэл хүбүүе абарха ёһотой.

Үнэн дээрээ Ульяна тэрэ боецһээ хүндөөр шархатаһан болобошье, хажуудахи солдатай шархынь боолтые заһана. Эхэ ороной баатарлиг хүбүүдэй ами наһатай түлөө оролдожо байһан гэсэ хүндэ талхатай Ульяна басагые харахада юунһээшье хайратай байгаа һэн. Санитарка Маруся тэрэ хоёрые—нэгыень үргэлөөд, нүгөөдыень хүтэлөөд санитарна тэргэдэ абаашажа һуулгаба.

—Маруся, түргэнөөр ошыш, тэрэ хүүргынииньи саана лейтенант Бабуевай командалдаг взвод хатуу шанга байлдаанда ороо. Хүнгэн шархатай хүбүүд шархаашье уяулангүй, урагшаа дайлалдаһаар ябаа. Энээниие Бабуевта үгөөрэй,—гэжэ нэгэ шогшогтонь улаан ниидхээр уралан сёһон сэсэгтэйхэн сагаан пулаад Ульяна Марусида үгэбэ.

Маруся ехэл яаралтайгаар гэрэрһээ бусажа ябатараа, үнеэхи Володиин байһан газарта хүрэбэ. Дүтэлжэ ерэн гэхэдэнь, һүртэ шэрүүн байдал урдань харагдана. Арба гаран немецкэ автоматчигууд Володиие хүреэлжэ, «хонд хох» гэжэ байжа хашхаралдан, энэ тэрэ гэрэй углуугаа булталганалдажа, баатарлиг артиллерист Володиие амидыгаар барижа плендэ абаха һанаатай. Володиин баруун гарынь шархатажа, бүхы бэень улаан шуһан болошоһон, зүүн гартаа граната далайһан:

—Хара нохойнууд, наашаа ерэгты! Таанадай гарта амидыгаар орохо комсомол хүбүүн манай полк соо, манай Эхэ орон соо байхагүй,—гэжэ хашхаран үхэр буугайнгаа хажууһаа бодоод, 5—6 немецкэ солдадай байһан гэр тээшэ хоёр гурба алхалаад шархатаһан гараараа толгойгоо барин, нүгөө гартаа граната далайн һуушаба.

Маруся энээниие харамсаараа тон ехэ яаралтайгаар автомадаа абан тэдэ немецүүд худар хоёр-гурбан очередь үгэбэ. Немецүүд ухаа мэдээ алдан сухарижа тэрьедэжэ эхилээ. Тэдэнэрэй хойноһоо Маруся басаган хоёр граната хойно хойноһоонь һубарюулан шэдээ һэн. Үбтэн зүнтэг болоһон гурбан немецүүд гараа үргэн бэеэ тушаагаа. Баатарлиг зоригоор суурхаһан Маруся басаган артиллерист Володиин шархые уяад, плендэ абтаһан немецүүдтэ Володиие үргэлүүлэн, хойноһоонь автомадаа тодхоод санитарна тэргын байһан бишиихан сагаан гэрэй эбэртэ асаржа хаяын хажууда зөөлэхэн дэбисхэр дээрэ хэбтүүлбэ.

—Маруся! Шамда хэлэхэ гэһэн минии һанал хүсэл бэелүүлэгдэжэ шадагдахаа болёо! Би... шамтай хүбн заяанайнгаа ба зол жаргалай түлөө хөөрэлдэхэ гээ... Теэд мүнөө бишни...

Володиин шархые уяжа байхаа Марусиин мойһон хара нюдэнэйнь нёлбоһон баригдахаа болишоһон, бага багаханаар алхаржа байгаа һэн. Манай ороной үнэн сэхэ хэрэгэй түлөө ами наһаа абаралсан ябахаһаа гадна, ерэхэ илалтын үдэрнүүдые зол жаргалта сагые үгтүүлан хани нүхэд болон социалистическэ ороной солото бүлые байгуулха тухай энэ шэрүүн сагта хөөрэлдэжэ зугаалжа байхыень шагнажа байхада нэгэ талаараа үйлхартай, нүгөө талаадаа жаргалтай шэнги байгаа һэн.

Наран орожо, боро хараан боложо байха үедэ немецүүдшье городһоо тэрьедэн гаража эхилээ. Маруся басаган шархатаһан солдадуудта туһаламжа үзүүлэн ябатараа гэнтэ лейтенант Бабуевтай уулзажа, Ульянын эльгээһэн сагаан пулаадые үгэбэ.

—Энэ пулаадые Ульяна Танда үгэжэ эльгээгээ...

—Ульяна өөрөө хаанаб?

—Шархатаад, санитарна ротодо ошоо,—гэжэ хэлэхэдэнь лейтенант Бабуевай шарай баргад гэнэ.

—Ульянашье удаан болонгүй һайжараад ерэхэ даа, баһал Володишье шархатаад, мүнөө һая урда гэрэй хажууда абаашаад ерээб,—гэжэ Маруся хэлэбэ. Теэд эрхим артиллерист Володиие таниха мэдэхэгүй хүн полк соо үгы гэбэшье лейтенант Бабуев Володя тухай юушье һурабагүй.

Санитарна тэргэ хүлеэжэ хэбтэһэн Володя багахан сагаан гэрэй ханада шархынгаа шуһаар иигэжэ бэшээ һэн.

«Герой Маруся, минии ами наһыем абараа, тэрээнэй алдар соло бүхы дэлхэй дээрэ...»

Хэдэн арбаад үдэр үнгэрһэн хойно энэ гэрэй хажууда фронт худар һомо хэрэгсэл шэрэжэ ябаһан машинануудта харгы замыень заадаг регулировочно пункт тогтоогдоһон байжа, түрүүшынхеэ фронтдо ошожо ябаһан хэдэн олон залуу офицернууд, сержантнууд, солдадууд суглараад, сагаахан гэрэй ханада бэшээтэй байһан Володиин бэшэгые уншажа омгорхожо байгаа бэлэй.

Дайшалхы габьяагаараа фронт дээрэ суурхаһан, «Алдар солын» гурбан ордендуудай кавалер ба дүрбэн медальта Марусиин нэрэ солоншье, тэрээнэй гайхамшагта баатарлиг дайшалхы ябадалыиньшье, гвардейскэ полкын дайлалдаһан город, тосхон бүхэндэ харагдаатаг, госпитальнуудта шархатаад аргалуулжа байһан боец бүхэн үльгэр түүхэ шэнгеэр энэ Герой Маруся басаган тухай хөөрэлдэдэг болоһон юм.

Ж. ЖАМБУЕВ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалсагша, хоёр орденто.

Гашейн МТС-эй коллективэй шэнэ уялганууд

Трактор машинануудай заһабарилгые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө Бүхэреспубликанска социалистическэ мүрысөө үүсхэһэн Гашейн МТС-эй эрэгтэй эмэтэй тракторист, комбайнер болон бүхы хүдэлмэрилэгшэд абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлһэн байна. Эдэнэр СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ үдэр—байгша оной февралиин 10-да бүхы тракторнуудаа заһабарилжа бэлэн болгоо.

1945—46 онуудай трактор машинануудай заһабарилгые дээрэхи МТС-эй коллектив эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаһан байха юм. Тэрэнэй ашаар, үнгэрэгшэ жэлэй декабриин дүнгүүдээр Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ илажа ВЦСПС болон СССР-эй Наркомземэй дамжуулгын Улаан туг абаһан байна. Ростовско колхознигуудай хандалгада харюу болгон МТС-эй заһабарилагшад үйлэдбэриин бүтээсые нилээдгүй дээшэлүүлээ.

Тиин, Гашейн МТС-эй тракторист, комбайнер, тракторна бригадануудай бригадир, механик болон хүдэлмэришэд, алба хаагшад арадуудай агуу вождь сэсэ мэргэн Сталинай Москва городой Сталинска һунгуулиин округой һунгагшадай һунгалтын урда тээхи суглаан дээрэ хэлэһэн түүхэтэ үтэ ба Ростовско областиин хүдөө ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй хандалгада харюу болгон шэнэнүүд уялгануудые абажа, социалистическэ мүрысөөндэ бүри эршэтэйгээр оролсобо гэбэл:

1946 ондо МТС дотороо дунда зэргээр гектар бүриин 10 центнерһээ бага бэшэ. тракторнуудаар элдүүрилһэн участогуудһаа га бүриин 100 пуудһээ бага бэшэ ороохото культуранууд ургаса хурааха.

Трактор болон комбайнуудые зүбөөр хэрэглэжэ, СХТЗ-гээр—350 гектар, универсал—2 тракторааp—250 гектар, карбюраторна НАТИ тракторааp—700 гектар, СГ—65 тракторааp—500 гектар Т—2-Г тракторааp—400 гектар, ЧТЗ С—60 тракторааp—1.200 гектар элдүүрилхэ;

1940 ондо элдүүрилһэн 3100 гектарай оронд хамта дээрээ 3.200 гектар гү, али сэрэгэй урда тээхиһээ мянган гектарһаа үлүүе элдүүрилхэ.

«Коммунар» ба «СЗК» гэжэ комбайн бүхэнөөр 200 гектарһаа бага бэшые хурааха;

Условно хахалалгын гектарай сэнгые 5 процент доошонь оруулха ябадал туйлаха.

Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын тулада Гашейн МТС-эй коллектив трактор машинануудай заһабарилгын шанарые үшөө дахин шалгаха, бригадануудые бүхы хэрэгсэлнүүдээр хангаха эдэ бүхые мартын 15 хүртэр дүүргэхэ, мүн мартын 25-һаа апрелиин 5 хүртэр поли дээрэ туршалгын гаралга эмхидхэхэ, поли дээрэ гарахын урда тээ тракторна бригаданууды хоёр халаанай трактористнуудаар хангаха, тиихын тулада шэнэ трактористнуудые һургаха хүдэлмэри мартын 20 хүртэр дүүргэхэ, колесно тракторнуудые жолоодохо 10 хүниие бэлэдхэхэ, Улаан Армиһаа табигдаһан бүхы тракторист, бригадир ба комбайнернуудые МТС-эй хүдэлмэридэ хабаадуулха, тэрэшэлэн тракторна бригаданууды горючи, уһа зөөгшэд, прицепщик, сеялкэшэн мэтын саг үргэлжын хүдэлмэрилэгшэдөөр хангаха, автомашина дээрэ хоёр нүүдэл мастерской, тэрэшэлэн морёор ябаха хоёр нүүдэл мастерской эмхидхэхэ, горючи. түрхихэ тоһон ба газогенераторна тракторай түлишые 1946 оной апрелиин 10 хүртэр зөөжэ бэлэдхэхэ, колхозуудай хүсөөр тракторна бригаданудта дулаан биширхан вагонуудые заһабарилха, бригадын хүдэлмэрилэгшэдые оро дэбисхэр болон лампа, умывальник, амһарта мэтын хэрэгсэлнүүдээр хангаха, тарилгада жэгдэрэн орохын урда тээ комбайнуудай 70 процентые заһабарилха, тиин бүхы комбайнуудаа байгша оной июниин 1-дэ хүсэн түгэс бэлэн болгохо, комбайн заһабарилжа дүүргэһэн комбайнернуудые тракторна хүдэлмэринүүдтэ элсүүлхэ, хабарай тарилгые правительствоор байгуулагдаһан болзор соо, һайн шанартайгаар үнгэргэхын тулада тракторнуудые хоёр халаагаар хүдэлмэрилүүлхэ, нэгэшье тракторые миил байлгахагүй, полевой хүдэлмэриие түгэсхэһэн дары тракторнуудые пар хахалалгада табижа, 1946 ондо пар хахалха, культиваци хэхэ, парые хоёр дахин хахалха түсэбүүдые заатагүй дүүргэжэ, 1947 ондо ургасые дээшэлүүлхэ бааза байгуулха, тракторна бүхы хүдэлмэринүүдые агротехническэ заабариин ёһоор үнгэргэхэ, МТС-эй культурна болбосон болгохын тулада 1946 ондо мастерской бариха ба гол пехүүдыень электриин галтай болгохобди гэжэ нэгэ һаналаар мэдүүлнэд.

Республикын хүдөө ажалые саашань хүгжүүлхэдэ шухала хабарай тарилга болон 1946 оной хүдөө ажалай бусад хүдэлмэринүүдые агротехническэ эрхим болзорнууд соо түргэн дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байһан Гашейн тракторист, комбайнер болон бүхы хүдэлмэрилэгшэд мүрысөөнэй эршые бүри шангадхан, эдэ уялгануудаа урдынхишэлэн амжалтатайгаар бэелүүлхэ байна.

М. СМОЛЯКОВ.

Түрүү колхозуудһаа жэшээ абаха

ТУРУНТАЕВО. (Телефоноор абтаба). Агуу вождь ба багша Сталинай түүхэтэ үгэтэй гүнзэгыгөөр танилсаһан Прибайкальска аймагай түрүү колхозууд хабарай полевой хүдэлмэридэ хангалтатай бэлэдхэл хэжэ байна. Тиимэ колхозууд вождиин үгэдэ харюу болгон бэелээ абаһан уялгануудаа үнэн хэрэгүүд дээрэ бэелүүлжэ байха юм.

Чкаловай нэрэмжэтэ артелиин члэнүүд Ростовско областиин эрэгтэй эмэгтэй колхознигуудай уряалда харюу болгон плуг ба борной заһабарилганууды байгша оной мартын 1-дэ сүм дүүргэһэн байна. Һаяар сеялкэ заһабарилгаяа дүүргэхэнь.

Тэрэшэлэн дээрэхи артелиин члэнүүд убэлэй үеын агротехническэ хэмжээябуулгануудые үнгэргэхэ түсэбүүдые эршэмтэйгээр дүүргэжэ байнхай. Дүүрэн бэшэ мэдээгээр тус колхозой тарялан ба сабшалан дээрэ 3540 шарга наг шэбхэ шэрэгдэһэн, 87 центнер шубуунай аргал суглуулагдаһан байха юм. Мүн үнэһэ суглуулха түсэб дүүргэгдээ.

Энэ артелиин эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд агротехническэ хэмжээ-ябуулганудай бүхы түсэбүүдые мартын 15-да бүримүһэн дүүргэжэ, тарилгада хүсэд бэлэн болохо уялга абанхай. Тиин, энэ уялгаяа үнэн хэрэгүүд дээрэ бэелүүлхын түлөө тус артелиинхид шанга тэмсэл хэжэ байна.

Зүгөөр, хабарай тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэри юрэнхыдөө аймаг соо хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэжэ байха юм. Хэдэн колхозуудынь убэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудай түсэб дүүргээгүй, мори унаае полевой хүдэлмэридэ хүсэд бэлэдхээгүй, эмнигүүдые һургаагүй байһаар. Гадна, хүрэнгэ хааха, сэбэрлэхэ, хүдөө-ажалай машина зэмсэгүүдые заһабарилха түсэбүүдые олонхи колхозуудынь дүүргээгүй байха юм.

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой XXII пленумэй тогтоол соо Прибайкальска колхозуудаар хабарай тарилгада бэлэдхэлэй хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байһые тэмдэглэһэн байна. Теэд, аймагай колхозууд мүнөө хүртэр хабарай полевой хүдэлмэридэ бэлэдхэлэй дутуунуудые усадхаха эрид хэмжээнүүдые абангүй нобшоржол байһаар. Олонхи колхозуудынь мэнэ һая болтор тарянажалай бригада, звенонуудта мори унаа, хомут тоног, машина зэмсэг болон тарилгын газарые тушаажа үгэхэ ямаршье бэлэдхэл хээгүй байха юм.

Хабарай тарилгада бэлэдхэлэй эдэ дутуунуудые усадхаха тушаа ВКП(б)-гэй Прибайкальска айком, аймагай гүйсэдхэхэ комитет, газарай таһаг үшөө һанаагаа хүсэд табяадүй байһаар гэхэдэ өндүүтэй бэшэ байна.

Прибайкальска аймагай колхозуудай мүнөөдэрэй шухала зорилго хадаа хабарай полевой хүдэлмэриин бүхы дутуунуудые дары усадхажа, энэ жэлдэ үндэр баян ургаса хурааха бата бэхи үндэһэ һуури табиха ябадал болоно. Тиихэдээ колхоз, бригада, звено бүхэнэй дундахи социалистическэ мүрысөөнэй эршые улам шангадхан эрхимүүдэй үльгэр жэшээе бүгэдын шадабари болгохо гээшэ тон шухала байна.

И. КИРЕЙЧУК.

Адуу моридынь тобир тарган

«Баян булаг» (Кудара) гэжэ хүдөөажалай артелиин мориной-товарна фермын хүдэлмэрилэгшэд адуу моридоо тобир тарганаар ондо оруулжа байна. 1945—46 онуудай убэлжэлгын үедэ эндэхи бэлшээриие зүбөөр хэрэглэжэ, адуулгые үлэмжэ һайнаар эмхидхэһэн байха юм. Фермын 220 адуун үдэр һунитүй хээгүүр бэлшэнэ.

Адуушан Ибатулин, Пыбенов, Аюшеев гэгшэдэй ажал хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандаһанай ашаар, адуун һүрэгүүдынь хоролтогүйгөөр ба тобир тарганаар убэлжэжэ байха юм.

Мүнөө энэ фермын хүдэлмэрилэгшэд тарилга хүртэр унамхай моридой хүсэ шадалые һайжаруулхын түлөө халуун анхаралаа табижа байна. Тарилгада ябахаар хараалагдаһан хүдэлмэришэ хэдэн морид һайн тэжээл, харууһан дээрэ табигдаад, амаруулагдажа байха юм. Тиихэдэнь, колхоз дотороой хүнгэн хүдэлмэридэ хүллэжэ һургаһан эмнигүүд хэрэглэгдэнэ.

Б. БОРИСОВ.

Ахын аймагай эрхим ямаашан

Ордигой сомоной «Улаан Шарза» гэжэ хүдөө-ажалай артелиин член Дулма Сыреновна Патархеева гэгшэ Ахын аймагай эрхим ямаашан болонхой. Энэ нүхэр ямаа харууһалжа эхилһээр 9 жэл болоһон байна. Тиихэ зуураа, жэл бүхэндэ ямаан һүрэгүүдээ гарзагүйгөөр ондо оруулдаг юм.

1937 ондо колхозой правлениһээ 47 ямаа тушаажа абаһан аад, мүнөө болоходо тэдэнээ 356 толгой болтор олошоруулба. Гэхэтэй хамта, нүхэр Патархеевагай харууһалжа байһан ямаадһаа 1939 онһоо эхилжэ жэл бүри 100—110 толгой һүрэгүүд гүрэндэ тушаагдадаг байха юм.

Орооной кампаниие саг соонь, зүбөөр үнгэргөөд, нарай түлнүүдые элүүр энхээр харууһалдагай аша үрөөр 75 толгой ямаан бүриһөө жэл бүхэндэ 100—110 эшэгэдые абаад, гарзалуулангүй һүрэгтөө табидаг байна. 1945 ондо 152 ямаанһаа 190 эшэгэ абажа, ямаа үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб нилээдгүй үлүүлэн дүүргэһэн байха юм. Түл абалгые хоролтогүйгөөр үнгэргэһэнэй түлөө нүхэр Патархеева үнгэрэгшэ жэлдэ ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон 23 эшэгэ абаа.

Нүхэр Патархеева Ахын аймаг соо эгээл түрүүлэн, ямаадай хөөбэр һамнажа эхилһэн юм. Тэрэнһээ хойшо Ахын аймаг соо ямаанай хөөбэр абажа эхилһэн колхозууд олошорһон байна. Тиигэбэшье, аймагай ямаашад хөөбэр һамналгые нүхэр Патархеева шэнгеэр үнгэргэнэгүй. Патархеевагай харууһалжа байһан ямаад жэл бүри элбэг ехэ ба һайн шанартай хөөбэр үгэдэг байна. Тэрэнэй ашаар «Улаан Шарза» колхоз гүрэндэ нилээдгүй ехэ хөөбэр тушаадаг байха юм.

Аймагай эрхим ямаашан Дулма Сыреновна ажал хүдэлмэридөө онсо анхаралтайгаар хандажа, малшадта үльгэр жэшээ харуулдаг байна. Харууһалжа байһан ямаадайнь байра байдал саг үргэлжэ урин дулаан ба һаруул сэбэр байдаг юм. Ямаадай адуулгые убэл зунгүй һайнаар үнгэргэдэг байна. Хэзрын бэлшээриие зүбөөр хэрэглэжэ, ямаадаа хагда элбэгтэй газараар адуулдаг юм. Ямаадаа зоотехническэ заабариин ёһоор харууһалха, эдеэлүүлхын түлөө нүхэр Патархеева үнинһөө хойшо тэмсэжэ, тэрэ хүсэлөө бэелүүлнэ.

Убэлэй үеын харууһые үлэмжэ һайнаар эмхидхэдэг юм. Бэлшээриие хүсэд хэрэглэдэгэй ашаар убһэ тэжээл арбилаад, хабарай хатуу сагта эшэгэд ба түрэһэн эхэ ямаадта эдюулдэг заншалтай. Эрхим ямаашан Патархеевагай ажал хододоо хүндэтэйгөөр сэгнэгдэдэг юм. Гэбэл, колхозой правлениһээ нэгэнтэ бэшэ шан абажа, магтаалтай болонхой.

Малажалай түрүүшүүлэй республиканска суглаанда хабаадагшадай хандалгада харюу болгон нүхэр Патархеева ямаадай убэлжэлгэ, түл абалгые гарзагүйгөөр үнгэргэхэ, адуулгые һайнаар эмхидхэн, убһэ тэжээл арбилха мэтын уялгануудые абажа, социалистическэ мүрысөөндэ бүри оршэтэйгээр оролсоһон байха юм. Тиин энэ уялгаяа дүүргэхын түлөө бии байгаа хабаяа элсүүлэн ямаан һүрэгүүдээ үлэмжэ оролдосотойгоор харууһална. Һаянай нүхэр Патархеевагай эдибхи улам дээшэлээ. Юуб гэхэдэ, Дулма Сыреновна Москва городой Сталинска һунгуулиин округой һунгагшадай суглаан дээрэ нүхэр Сталинай хэлэһэн түүхэтэ үгэтэй гүнзэгыгөөр танилсаһан байха юм.

Ахын аймагай эрхим ямаашан нүхэр Патархеева саашадаа үшөө һайнаар ажаллажа, гансахашье аймаг соо бэшэ харин бүхы республика соо суурхаха байһандань найдагдана.

Дагба ИМЕЕВ.

Ахын аймаг.

Түрүү хонишод нэмэлтэ түлбэри абаба

Кяхтын аймагай Больше-Лугска сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хониной-товарна фермын хүдэлмэрилэгшэд 1945 ондо бараг һайнаар хүдэлмэрилжэ гараһан байна. Тэрэнэй ашаар фермын хэдэн түрүүшүүл ажалай нэмэлтэ түлбэри абаба

Хониной-товарна фермые даагша Бальжин Норбоева, эрхим хонишод Пыгема Пыленова, Долгоржап Доржиева, Ханга Цыренова гэгшэд тус-тустаа ажалай нэмэлтэ түлбэридэ 5—5 хони абаһан байха юм.

Парти ба правительствын оролдолгын аша үрөөр ажалай нэмэлтэ түлбэри абаха эрхэтэй болоһон эдэ хонишод түрүү хүдэлмэреэрээ урмашаад байхадаа убэлжэлгэ, түл абалгын үедэ бүри һайнаар ажаллажа, 1946 ондо нёдондонойхиһоо үлүү амжалта туйлахын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ үшөө эдибхитэйгээр оролсоһон байна.

Особторгын коммерческэ магазин

Улан-Удэ городто особторгын эдеэ хоолой продуктнуудые худалдаха коммерческэ магазин энэ оной мартын нэгэндэ нээгдэһэн байна. Магазинай гэр байрань ехэ гоё һайханаар ба культурнаар тухеэрэгдэһэн байха юм.

Энэ магазинда олон янзын архи тамхи, папирос, пряник печени, конфект ба сахар гэхэ мэтые худалдана. Манай республикын эдеэ хоолой предприятинуудай бүтээһэн зүйлнүүд энэ магазинда худалдагдана. Гэбэл, мяханай комбинадай бүтээһэн элдэб янзын колбаса ба мяханай консервнууд, загаһанай ажаүйлдбэриин продукци болохо элдэб загаһа ба загаһанай консервнууд бии. Тоһоной трест энэ магазиниие сыр, тв[орог] ба тоһон гэхэ зэргын һүнэй продуктнуудаа[р] [хангаһан] байна. Хиэмэнэй завод ба кондитерска ф[абрика] энэ магазинда элдэб булка, сушка, сухари, т[орт], пирожно гэхэ зэргые саг үргэлжэ бэлдхэжэ үг[энэ].

Энэ магазинда городой ажахшад үдэр [бүри] олоороо орожо, шухала хэрэгсэлнүүдээ [ав]худа дажа абана.

Энэ магазин хадаа үдэр бүри 100—10[…] түхэригэй худалдаа хэдэг байна.

Г. ДАНЗ[…]

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые[…] сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Февралиин 28-ай үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, февралиин 28. (ТАСС). Трибуналай мүнөөдэрэй үглөөнэй заседани дээрэ США-һаа главна гэмнэгшэ Джексон хадаа ехэ үгэ хэлэхэдээ, гэмнэлтын заключенитэй тааралдуулан организацинууд ба бүлэгүүдэй гэмтэй байһан тухай асуудалые хаража үзэлгэдэ зорюулба.

Германиин хүтэлбэрилхы толгойлогшод болбол дэлхэй дээрэ эзэрхэхын түлөө дайн байлдааниие эхилхэ ябадалда бэлэдхэхэдээ Германиин бүхы материальна ба хүнэй ресурсые өөрынгөө мэдэлдэ абажа энэ зорилгоор тусхайлан байгуулагдаһан ба мүнөө гэмнэгдэжэ байгаа организацинуудые ашаглаһан байна гэжэ гэмнэгшэ заана.

Эдэ организацинууд болбол германска арадай бүхы ажабайдалда нэбтэрһэн байна. Хэдэн мянгаад бишыхан «фюрернүүд» захирагшанар болоо, хэдэн мянгаад Герингын дүрсэнүүд бээрхүү болобод, хэдэн мянгаад ширахууд залуушуулые тухираа, хэдэн мянгаад заукельнууд зарсануудые суглуулаа, хэдэн мянгаад штейхернууд ба розенбергнууд хүн зониие үзэн ядаха ябадал тараагаа, хэдэн мянгаад кальтенбруннернууд ба франкнууд зэбоолго ба алалгые үйлдэһэн байна, хэдэн мянгаад шахтнууд, шпеернууд ба функнууд захиргаа байгуулһан, фашистска хүтэлөөниие финансировалһан ба дэмжэлсэһэн байнад.

Гэмнэгдэгшэ организацинууд болбол хүсэрхэхэ ба террор хэхэ үзэлөөр хүмүүжүүлэгдэһэн ба тэрээнээ бодото дээрэнь бэелүүлһэн байна. Тэдэнэр болбол бүхы Германиида ба тэрэнэй эзэмдэһэн оронуудта энээнэй урда тоологдоһон бүхы гэмтэ ябадалнуудые хододоо хатуугаар ба эмхи журамтайгаар ябуулха ябадалые хангаһан байна. Зарим дээдэ хүтэлбэрилэгшэдынь гэмнээд германска арадай дунда байһан фашистска организацинуудай бүхы сетиие орхихо ябадал болбол шэнэ гитлеризмын түрэжэ гараха ябадалые байгуулха үндэһэ һуури орхихо ябадал болохо байна. Гэмнэгдэгшэ организацинуудай членүүд үшөө мүнөө хүртэр гитлеровскэ программада һохороор үнэн сэхэ байһаар, тэрэниие дүүргэлтэ таһалуулагдаа, гэбэшье тэдэнэр орхёогүй байна. Тэдэнэр элирхэйлэн баталагдаһан гэмтэ ябадалнуудые түрүүлһэн, хүн зониие үзэн ядаха ба дээдэ зэргэдэ горьдохо хүсэлэнтэй байһаар байна. Тэдэнэр хадаа хайра сэдьхэлгүй агрессивнэ дайнай халдабариие энэ үеһөө удаадахи үедэ дамжуулжа болохо юм. Хэрбээ тэдэниие хэһээжэ, тэдэнэй гэмтэ ябадал ба нүлөөень багадхаагүй хада эдэ организацинуудай байрада удаадахи дайнууд ба ерээдүйн хюдалганууд бии болоо болохо юм.

Энэ Трибуналай Устав болбол хуулита шударгуу хэбээлтые хараалһан болохо тула, гэмнэгдэгшэ организацинуудай гэмтэ ажал-ябуулгыень хажуу тээшэнь табин орхихогүйнь тон лабтай байна. Гэмнэгдэгшэдэй ба тэдэнэй дээдэ тушаалтай нэгэ һаналтадай амгалан дэлхэйдэ ушаруулһан хорото ябадал болбол гансал тэдэнэй дура зориг ба тэдэнэй хүсөөр гүйсэдхэгдэһэн хэрэг бэшэ, тэдэнэй түсэбэй амжалтатайгаар ябуулагдаха ушар хадаа, тэдэнэй хүшүүргэнь болохын тула олон тоото немецүүдэй суглараһанай шалтагаанаар, тэдэнэй туһаламжаар эдэ хүтэлбэрилэгшэдэй хүсэниинь бэелүүлэгдэхэ ба нэмэгдэхэ бололсоотой болоһон байна. Трибуналай Уставай зорилго хадаа амгалан тайбанда үргэлжын аюулые хэхээр эмхидхэгдэһэн тэрэ гитлеровскэ ба милитаристическэ хүсые элирүүлхын ба гэмнэхын тула хэрэгые дүүрэн ба зүбөөр хаража үзэлгэдэ сүүдэй процессые ашаглаха гэһэн байна.

Организациин гэхэ гү, али бүлэгэй хамтарһан гэмтэ ябадал т[…] болбол өөрынгөө байдалаар [...] шиидхэбэриин маягаар шиид[…] ёһотой. Энэнь хадаа органи[зации] гүү, тэрэшэлэн тэдэнэй зар[…] эсэргүү хэһэн ямар нэгэн [...] хойлхо ёһогүй. Трибуналай [шиидхэбэ]риин һүүлээр, ямар нэгэн [...] болбол организациин өөрөө[...] тухай хэлэжэ шадахан[...] дэгшэ хадаа тэрэнэй ажал[...] баадалсаһан ябадалынь т[…] дуранай хэрэг байһан ушар[...] тэрэ болбол баалалтаар а[…] тэрэ хадаа организацинууд[…] тоодо мэхэлэгдэжэ татаг[...] зэргээр баримтые харуулж[а…] Зарим асуудалаар зарим[…] сүүдэй хэрэгые сэрэгэй тр[ибунал…] эзэмдэлгын сүүдүүд үзэжэ [...]

Эдэ организацинууд болбо[л…] сэб бүхэниие хамгаалһан б[…] дые бэелүүлхын тула түш[…] баахашье арга хэмжээ яб[…] баадалсаһан байһаниинь арс[…]

Джексоной һүүлээр Вели[кобританиһаа] главна гэмнэгшын орлогшо [...] суэлл-Файф гэгшэ гитлеровск[э] [организа]цинуудай гэмтэй болохо ту[хай] [...]бэ. Тэрэ хадаа гитлеровскэ[…] нуудай гэмтэ ябадалые [...] табан гол пунктнуудые т[об...] һэн ба эдэ организацинууд[ай] нюурнүүдые болон тэдэнэй[…] заговорой үүргые тодорхой[...] Дэвид Максуэлл-Файф гэгш[э] заключениин ба Трибунал[ай] харуулһан материалнуудые [...] гожо ашаглаба.

Максуэлл-Файф гэгшын [...] эсэсынь Трибуналай үзэш[...] табигдахаар хойшолуулагда[...]

Англида графствонуудай советүүдтэ һунгалта болохонь

ЛОНДОН, мартын 3. (ТАСС). Англида март һара соо графствын советүүдтэ һунгалтанууд болохонь. Лондонско графствын советэй һунгалта мартын 7-до болохо байна. Энэ советэй 124 һууридa 241 кандидатууд дэбжүүлэгдэһэн байна. Тэдэнэй 118 кандидатуудынь лейбористска ба 100 кандидатуудынь консервативна партинуудаар дэбжүүлэгдэбэ. Компарти 10 кандидатуудые, либеральна парти—6, национал-либералнууд—2, фашистска «арадай парти»—6 кандидадуудые дэбжүүлһэн байнад.

Британска радиовещательна корпорациин хүтэлбэрилэгшэд болбол радиогоор һунгагшадта хандалга хэхэ ябадалые зүбхэн лэ хоёр партида зүбшөөрэхэ гэжэ шиидэбэ. Тиимэ зүбшөөрэл лейбористскэ ба консервативна партинуудта үгтэһэн байна. Компартида тиимэ зүбшөөрэл үгтөөгүй. Коммунистическэ партиин Лондонско окружной комитедэй секретарь Брамли гэгшэ британска радиовещательна корпорацида буруушаалга эльгээһэн байна. Тэрээн соонь «бүгэдэниитын һунгалта дээрэ радиогоор үгэ хэлэлгэ бүхы партинуудта тэдэнэй тоото компартида зүбшөөрэгдэхэ гэһэн прецедентые эсэргүүсэһэн ба тон демократична бэшэ шиидхэбэри гээшэ ба һунгалтын кампанида хабаадагшадай кандидатуудай тоогоор компарти гурбадахи һуури эзэлнэ»—гэжэ хэлэгдэһэн байна.

Египедтэхи студентнэрэй Англида эсэргүү хүдэлөөн

ЛОНДОН, мартын 1. (ТАСС). Рейтер агентствын Александрийһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, мартын 1-дэ хахад үдэр Фарукын нэрэмжэтэ университедэй студентнэр английска хэлээр һураха номуудаа университедэйгээ газаа гаргажа шатааһан байна. Александриин бэшэ районуудта студентнэр магазинуудай эзэдтэ английска плакатануудые ба английска ажал-ябуулагшадай портредуудые худалдахаа боли[…]хыень дурадхаһан байна.

Харюусалгата редактор[ай] орлогшо Д. Л[…]

СССР-эй Финансын Арад[ай Комиссариадай] заабариин ёһоор БМАССР-эй [Финан]сын Арадай Комиссариат [...]ной штадуудые, салингуу[...] риин хулһэнэй фондну[удай] ажахын гаргашын смет[…] органуудта регистрацилал[…] мартын 1-һээ майн 1 хүр[тэр] [хэ]жэ эмхи-зургаануудай, пре[...] ба организацинуудай хүт[...] мэдүүлнэ.

МҮНӨӨДЭР КИ[…]

ПРОГРЕС[…]

«Тахир Зухра [...]

ЭРДЭМ[…]

«Абайн ду[...]

Үдэшын 6, 8, 10 час[уудта]

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ; ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ Үнэн) ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной[…] и промышленности—7-89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.). объявлений 2-64 (2 зв.).

Н—00563 Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР.